

38. Perjantaina 16 päivänä huhtikuuta 1993

kello 13

Päiväjärjestys

Ilmoituksia

Vaaleja:

1) Ympäristövaliokunnan täydennys-
vaali

904

Toinen käsittely:

2) Ehdotukset laeiksi eräistä kansain-
välisluontoisista perheoikeudellisista suh-
teista annetun lain 3 ja 6 §:n sekä avioliit-
tolain 14 §:n muuttamisesta

„

Hallituksen esitys n:o 11
Lakivaliokunnan mietintö n:o 5

3) Ehdotus laiksi eräistä Etelä-Afrik-
kaan kohdistuvista toimenpiteistä anne-
tun lain kumoamisesta

905

Hallituksen esitys n:o 28/1992 vp
Ulkoasiainvaliokunnan mietintö n:o 2

4) Ehdotus laiksi tuloverolain 33 ja
143 §:n muuttamisesta

912

Hallituksen esitys n:o 367/1992 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 13

5) Ehdotus laiksi rajaväyöhykelain 5 ja
6 §:n muuttamisesta

914

Hallituksen esitys n:o 18
Hallintovaliokunnan mietintö n:o 8

6) Ehdotukset laiksi tieliikenteen ajo- ja
lepoajoista annetun lain kumoamisesta,

laiksi tieliikennelain muuttamisesta sekä
laiksi työaikalain muuttamisesta

915

S.

Hallituksen esitys n:o 335/1992 vp
Lakialoitteet n:ot 11, 16 ja 22/1991 vp
Liikennevaliokunnan mietintö n:o 3

7) Ehdotus laiksi opintotukilain väliai-
kaisesta muuttamisesta annetun lain voi-
maantulosäännöksen muuttamisesta

„

Hallituksen esitys n:o 13
Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 1

8) Ehdotukset laeiksi tekijänoikeuslain
ja tekijänoikeuslain muuttamisesta anne-
tun lain voimaantulosäännöksen 2 mo-
mentin muuttamisesta

„

Hallituksen esitys n:o 211/1992 vp
Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 2

Esitellään:

9) Hallituksen esitys n:o 26 laeiksi jous-
tavaa eläkeikäjärjestelmää koskevan lain-
säädännön tarkistamiseksi

„

10) Ed. Seppäsen ym. lakialoite n:o 18
laiksi uuden ydinvoimalaitosyksikön ra-
kentamista koskevasta kansanäänestyk-
sestä

923

11) Suomen itsenäisyyden juhlarahas-
ton SITRAn toimintakertomus vuodelta
1992 (K. 2)

924

Puhetta johtaa puhemies Suominen.

Nimenhuudossa merkitään poissa oleviksi edustajat Alho, Antvuori, Astala, Enestam, Hautala, Helle, Hurskainen, Iivari, Isohökana-Asunmaa, Juhantalo, Jätteenmäki, Kaarilahti, Kauppinen, Kempainen, Korva, Kuuskoski, Laakkonen, Laitinen, Laurila, Linnainmaa, Louvo, Morri, Myller, Mölsä, Nikula, Pietikäinen M., Pokka, Polvi, Puhakka, Puisto, Pura, Rehn O., Rinne, Ryynänen, Savela, Tiuri, Turunen, Törnqvist, Uosukainen, Urpilainen, Vanhanen, Vehkaoja ja Vähäkangas.

Nimenhuudon jälkeen ilmoittautuvat edustajat Alho, Savela, Linnainmaa, Polvi, Juhantalo ja Mölsä.

Ilmoitusasiat:

Lomanpyynnöt

Vapautusta eduskuntatyöstä saavat tästä päivästä sairauden vuoksi edustajat Puhakka, Rinne ja Turunen, virkatehtävien vuoksi edustajat Tiuri ja Uosukainen sekä yksityisasioiden vuoksi edustajat Hautala, Hurskainen, Iivari, Kuuskoski, Laitinen, Morri, Puisto, O. Rehn, Vehkaoja ja Vähäkangas sekä kuluvan kuun 23 päivään yksityisasioiden vuoksi ed. Pokka.

Kirjalliset kysymykset

Puhemies: Ilmoitetaan, että eduskunnalle ovat, puhemiehelle osoitettuina, saapuneet vastaukset kirjallisiin kysymyksiin n:ot 47, 48, 54, 61, 62, 65, 66, 70, 72, 80, 83—85, 90, 100 ja 126. Nämä kysymykset vastauksineen on nyt jaettu edustajille.

Ed. Miettisen edustajantoimi

Puhemies: Luetaan ed. Miettisen eduskunnalle osoittama kirjelmä.

Sihteeri lukee:

”Eduskunnalle

Tultuani nimitetyksi Kymen läänin maaherran virkaan pyydän vapautusta kansanedustajan toimesta 1.5.1993 lukien.

Eduskunnassa 15 päivänä huhtikuuta 1993

Kunnioittavasti

Mauri Miettinen”

Puhemies: Puhemiesneuvosto puoltaa anomusta.

Anomukseen suostutaan.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Ympäristövaliokunnan täydennysvaali

Puhemies: Päiväjärjestyksen 1) asiana on ympäristövaliokunnan täydennysvaali. Kun täydennysvaalia varten vaalisäännön 7 ja 19 §:n mukaisesti jätetyssä ehdokaslistassa, jonka puhemies on tänään tarkastanut ja hyväksynyt, on valiokunnan jäseneksi ehdotettu valittavaksi yhtä monta kuin vaalissa on valittavia, totean vaalisäännön 10 §:n nojalla, että vaali on yksimielinen ja että valituksi on tullut ehdokaslistan mukaisesti ympäristövaliokuntaan jäseneksi ed. Kuuskoski.

Asia on loppuun käsitelty.

2) Ehdotukset laeiksi eräistä kansainvälisluontoisista perheoikeudellisista suhteista annetun lain 3 ja 6 §:n sekä avioliittolain 14 §:n muuttamisesta

Toinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 11
Lakivaliokunnan mietintö n:o 5

Puhemies: Käsittelyn pohjana on lakivaliokunnan mietintö n:o 5. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotusten yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelua ei synny.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta

ensimmäisen lakiehdotuksen 3 ja 6 §, voimaantulosäänös, johtolause ja nimike sekä toisen lakiehdotuksen 14 §, voimaantulosäänös, johtolause ja nimike.

Lakiehdotusten toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

3) Ehdotus laiksi eräistä Etelä-Afrikkaan kohdistuvista toimenpiteistä annetun lain kumoamisesta

Toinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 28/1992 vp
Ulkoasiainvaliokunnan mietintö n:o 2

Puhemies: Käsittelyn pohjana on ulkoasiainvaliokunnan mietintö n:o 2. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelu:

Ed. Donner: Arvoisa puhemies! Tässä Etelä-Afrikkaa koskevassa asiassa on jo ulkoasiainvaliokunnan puheenjohtaja Paasio pitänyt ansiokkaan puheenvuoron viime viikolla, jolloin hän on asettanut vastakkain asetelman, jossa toisaalta on kaaos ja toisaalta demokraattinen kehitys Etelä-Afrikassa. Eikä tämä koske ainoastaan Etelä-Afrikan tasavaltaa, vaan myös naapurimaita.

Täytyy muistuttaa siitä, että Etelä-Afrikan tasavallan kehitys tulee vaikuttamaan valtioihin, joihin meillä on hyvät suhteet. Mainitsen erityisesti Namibian, jonka suhteen meillä on pitkät perinteet sekä lähetystyön että kehitysavun alueella, ja myös Botswanan, Zimbabwen ja Mosambikin. Eräs teoriahan on, että mikäli taloudellinen kehitys lähtee liikkeelle ... (Hälinää — Puhemies koputtaa) — No, eivät he minua niin hirveästi häiritse, paitsi toisiaan, herra puhemies. Ei se mitään. Jos kaikki puhuvat samaan aikaan, niin on tietysti vaikea kuunnella toisiaan. — Joka tapauksessa haluan tässä muutamalla sanalla puuttua tähän lakiesitykseen, kuten jo sanoin, täydentämällä puheenjohtaja Paasion pitämää puhetta.

Taloukskehityksen suhteen Etelä-Afrikan potentiaali on valtava, mutta sitä odottaa rakennustyö, joka mittasuhteiltaan on aivan uskomaton, jos ajatellaan sitä, että 5 miljoonalla valkoisella on melkoisen huomattavan korkea elintaso, mutta sitten toisaalta yli 30 miljoonalla värillisellä, mustalla ja intialaisella on eräänlainen osittain kolmannen maailman elintaso. Etelä-Afri-

kassa, joka on alirahoitettu maa, on laskettu, että vaadittaisiin ainakin 5:n tai peräti 10 prosentin vuotuista bkt-kasvua, jotta maa voisi suoriutua niistä tehtävistä, jotka odottavat sitä. Jos ajatellaan koulutusta, rakennustyötä, on laskettu mm., että tarvitaan lähivuosikymmenen aikana 3—5 miljoonaa uutta asuntoa. Ken on tutustunut mustiin townshipeihin ja mustien ja värillisten asuntoalueisiin, tietää, mistä on kysymys.

Meillä olisi tietysti vaihtoehtona se, että olisimme jatkaneet kaikin puolin sanktiopolitiikkaa. Moraalisesti katsoisimme olevamme oikeutettuja siihen sen takia, mikä on tässä keskeinen kysymys, että vapaiden vaalien päivämäärästä ei vielä ole päätetty.

Henkilökohtaisesti olen tässä asiassa samaa mieltä kuin Anc:n johto, että vaalipäivä pitäisi pikimmiten määritellä sen vuoksi, että äärimmäisyysaineekset jotka ovat myötävaikuttaneet väkivaltaiseen kehitykseen Etelä-Afrikassa, toivovat, että vaalipäivää eri määritellä, jotkut heistä toivovat, että vaaleja ei koskaan tule. Valkoinen kansallisuuspuolue joka käyttää valkoista vähemmistövaltaa, on taas sitä mieltä, että monipuolueneuvottelut on vietävä loppuun tai niitä on ainakin jatkettava, ennen kuin vaalipäivä määritellään. Henkilökohtaisesti toivoisin, että tämä tapahtuisi lähiviikkojen aikana.

Herra puhemies! Äärimmäisyysihän ei ole ainoastaan oikealla puolella, mutta niillä on melkoinen äänivalta valkoisten keskuudessa. Täytyy muistaa, että konservatiivinen puolue valkoisten keskuudessa saa lähes 30 prosenttia valkoisten äänistä. Niiden joukosta löytyvät myöskin Chris Hanin murhaajat ja se joukkio, joka pyrkii vastustamaan Etelä-Afrikan demokraattista kehitystä.

Toisaalta mustalla tai värillisellä puolella esiintyy myös äärimmäisyyksiä, ei niinkään paljon Anc:n piirissä mutta enemmän esimerkiksi nk. Aplan, Azanian Peoples Liberation Army -nimikkeellä toimivan järjestön, piirissä.

Sanoisinkin yhteenvedona tästä, että Anc tämänhetkisenä järjestönä pyrkii pitkälti jäljittelemään pohjoismaisen sosialidemokratian mallia. Siitä huolimatta, että Etelä-Afrikan kommunistinen puolue vielä on sen jäsen, voidaan kuvitella kehitystä, jolloin kommunistit irtaantuvat Anc:stä tai ainakin toimivat poliittisesti erillään.

Minulla on ollut viime aikoina, silloin kun eduskunta kiitettävällä tavalla hoiti pankkitukiasian tammikuussa, joitakin mikrotason kokemuksia niistä elintasoeroista, jotka näkee eläessään ja asuessaan Etelä-Afrikan tasavallassa.

Silloin tulee tietysti kysyneeksi itseltään, että jos valkoinen vähemmistö ja sen vähemmistö pyrkii vastustamaan neuvotteluratkaisua ja demokraattista kehitystä, niin he luultavasti pelkäävät sitä, että menettävät Mersunsa, BMW:nsä, huvilansa ja kaikki etuisuutensa. Täytyy kuitenkin muistaa myös se, että Anc:n jäsenistössä on aika huomattava määrä valkoisia. Olen joidenkin heidän kanssaan keskustellut tästä asiasta ja tullut siihen loppupäätelmään, että valistunut valkoinen väestö tietää, että tämä kehitys on peruuttamaton ja että Etelä-Afrikan toivo on demokraattisessa kehityksessä ja myöskin markkinatalouden suuntaan, koska tällä hetkellä ei voida edes puhua siitä, että Etelä-Afrikka kaikin puolin olisi markkinatalousmaa.

Vielä näistä mikrotason kokemuksista voin mainita sen, että musta keskitason siivooja ansaitsee päivässä suurin piirtein 40—50 markkaa päiväpalkkaa. Voitte kuvitella, jos valkoisen väestön palkat ovat suurin piirtein Suomen tasoa, mikä on tuloero valkoisten ja toisaalta mustien, värillisten ja intialaisten välillä. Tässä on uskomattoman suuri tehtävä.

Loppupäätelmänä sanoisin kuitenkin, että meidän vaikutuksemme Etelä-Afrikan kehitykseen on se, että pyrimme talouskasvua siellä edistämään, samalla kun tietysti haluamme seurata maan kehitystä siinä toivossa, että vaalit pikaisesti järjestetään ja että väliaikainen hallitus, joka tulee toimimaan viisi vuotta siitä päivästä, kun se on nimitetty, pystyy perustuslain kirjoittamaan, ihmisoikeudet turvaamaan ja saamaan Etelä-Afrikan poistumaan siltä väkivallan tieltä, jolla se tällä hetkellä on. Elämme hyvin dramaattista kautta ja me voimme hyvin vähän siihen vaikuttaa, mutta voimme tietysti omalla sarallamme korostaa sitä, että me tuemme tätä kehitystä, jota kuitenkin valkoisten ja myöskin mustien enemmistö kannattaa siitäkin huolimatta, että joudumme television ja tiedotusvälineiden kautta näkemään väkivallan. Täytyy kuitenkin muistaa, että Etelä-Afrikassa asuu 40 miljoonaa ihmistä, joiden, kuten sanoin, elintaso on hyvin eritasoinen.

Ed. O. Ojala (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Donnerin muuten erittäin ansiokkaan puheenvuoron osalta totean, että hän unohti kuitenkin todeta yhden asian, kun hän sanoi, miten me Suomessa voimme vaikuttaa paitsi tukemalla demokratisointiprosessia myös avaamalla kaupan esteitä ja siten parantamalla taloudellista tilannetta siellä.

Eikö, ed. Donner, ole niin, että Suomesta lähtee kaksi ristikkäistä viestiä, mikäli nyt pakotteet puretaan? Toinen viesti on siis se, että me katsomme, että demokratiakehitys on niin pitkälle edennyt, että se on vääjäämätön ja pakotteet voidaan purkaa. Toisaalta annamme Suomesta myös viestin, että Anc:n, joka on demokraatia- ja rauhanneuvottelujen keskeinen osapuoli, tiedotustoimiston toimintaedellytykset Suomessa lakkautetaan.

Meillä on nyt tiedossa, että ulkoministeriö on luvannut ja turvannut määrärahoja vain puolen vuoden verran tälle vuodelle, mikä merkitsisi sitä, että loppuvuonna Anc:n tiedotustoimistoa ei Suomessa olisi. Minusta tällaista viestiä ei Suomesta juuri nyt pitäisi antaa, koska tämä voitaisiin tulkita nimenomaan Etelä-Afrikan valkoisen hallituksen taholta väärin. Nyt pitäisi antaa myös Anc:lle mahdollisuus antaa informaatiota Suomessa. Näin Suomi minusta toimisi loogisesti.

Ed. Donner (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tietoisesti en kajonnut Anc-ongelmaan siitä syystä, että se on hyvin monimutkainen. Minä olen toivonut ja monet meistä ovat toivoneet, että Suomi voisi investoida äänestäjäkoulutukseen Etelä-Afrikassa huomattavia rahavaroja. Mutta täytyy muistaa, jos vertaamme Namibian kehitykseen, että Suomi myös lopetti Swapon suoran tukemisen jossakin vaiheessa. Sehän johtui juuri siitä, että vaikeassa tilanteessa Swapo eräässä vaiheessa olikin poliittinen puolue. Tämä on tulkintakysymys, johon minä en nyt puuttunut Anc:n suhteen. Anc itse katsoo olevansa edelleenkin nk. massmovement, joukkoliike. Minä en mene kiistämään sitä mutta en halunnut puuttua tähän, koska minä en tosiaan tiedä, kuinka tässä menetellä. Se on hyvin vaikeaa. Jos Suomi vastavuoroisesti sille, ettei poliittisesti tue Anc:tä, asettaa miljoonia kansalaiskasvatuksen, äänestäjäkasvatuksen, käyttöön, silloin kaikki on hyvin, mutta tuntien Suomen viimeaikaisen kehitysyhteistyön ja politiikan en usko tähänkään.

Ed. Aittomäki (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Donnerin puheenvuoro oli varsin ansiokas. Hän ei ole turhaan viettänyt Afrikassa kallista kansanedustajan aikaansa, kun hän on niin hyvin panostanut näihin asioihin.

Mutta haluan todeta sen, vaikka en puolusta valkoisten vähemmistöjen, siis ääriaineksien,

väkivaltaa, että epäluulo valkoisten keskuudessa demokratian toteutumista kohtaan Etelä-Afrikassa on perusteltua. Siellä on valtavat massat täysin hallitsematonta mustaa väestöä, jota eivät hallitse heidän johtajansa ja jota ei hallitse kukaan. Täydelliseen demokratiaan meneminen Etelä-Afrikassa on riski. Se on aivan erilainen riski kuin oli Namibiassa, siellä ns. musta enemmistö oli eri tavalla asennoitunut kuin on Etelä-Afrikassa tällä hetkellä. Etelä-Afrikassa liikutaan kirveet, veitset ja keihäänkärjet kourassa, siis satoja vuosia vanhaa kulttuuria, ja tämä ei ole lähelläkään demokratiaa, johon nyt pyritään. Minä uskon, vaikka toivon, että Etelä-Afrikassa demokratian kehityksessä kuljetaan eteenpäin, että se ei ole kivutonta siitä syystä, että ne massat, jotka ovat nyt tulossa demokratian piiriin, ovat hallitsemattomia. Heidän johtajansa eivät heitä hallitse, ja tässä on riski.

Mitä tulee pakotteisiin, on Suomen etu purkaa pakotteet. Joko me pidämme ne voimassa ja niillä ei ole mitään merkitystäkään käytännössä, mutta tämä on meidän suomalaisten etu.

Ed. Alho merkitään läsnä olevaksi.

Ed. H a s s i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Vielä pari viikkoa sitten olisin, tosin hieman epäröiden, ollut valmis hyväksymään tämän ratkaisun, johon ulkoasiainvaliokunta on päättänyt ja jota ed. Donnerkin puolusti, mutta näkisin, että nyt Etelä-Afrikassa on sellainen kriisi, jollaisen tuleminen on tavallaan ollut selvä, kun poliittisen historian painolasti on sellainen kuin se Etelä-Afrikassa on. Tällaisessa kriisissä ne toimet, joita tehdään kriisin ratkaisemiseksi, tavallaan mittaavat demokratiakehityspyrkimyksen vilpittömyyden. Pitäisin vääriin osuneena toimenpiteenä, jos Suomi purkaisi pakotteet juuri nyt. Mielestäni nyt pitäisi ottaa harkinta-aikaa ja katsoa, mitä Etelä-Afrikan hallitus tekee kriisin ratkaisemiseksi. Yksi ratkaisu, jota toivon, on esimerkiksi se, että vaalipäivä määriteltäisiin.

Ed. Aittoniemen puheenvuoroa haluaisin kommentoida kysymällä, mitenkähän hillitysti ja hallitusti suomalaiset mahtaisivat käyttäytyä, jos meillä olisi pitkään valtaa pitänyt toisrotuinen pieni vähemmistö, joka olisi kohdellut suomalaisia samalla tavalla kuin Etelä-Afrikan hallitseva valkoinen väestö on kohdellut siellä mustaa enemmistöä.

Ed. P a a s i o (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Haluaisin myös puuttua ed. Aittoniemen puheenvuoroon. Viittaan siihen, että ed. Aittoniemellä olisi ollut tilaisuus osallistua ulkoasiainvaliokunnan matkaan juuri Etelä-Afrikkaan. Hän on systemaattisesti kieltäytynyt pehrymästä asioihin paikan päällä pitäen niitä huvimatkoina ja esittää näkemyksiä, jotka kertovat enemmänkin Tarzan-kirjoista kuin siitä todellisuudesta, joka siellä vallitsee.

On aivan selvää, että demokratisoitusprosessi monessa suhteessa on äärimmäisen kivuloinen ja hallitsemattomia massoja on olemassa, mutta tässä mielessä Etelä-Afrikan demokratisoitusprosessia voidaan verrata Namibiaan sen takia, että Namibia käytännössä oli osa Etelä-Afrikkaa, vaikka ei sitä juridisesti tunnustettuakaan. Namibia tällä hetkellä on varsin rauhallisen demokraattisen kehityksen maa, mitä poliittiseen stabiilisuuteen tulee.

Minusta pakotekysymyksen ratkaisu on myös hyvin ongelmallinen, ja pidän oikeutettuna ed. Hassin ja ed. O. Ojalan epäilyä ajankohdasta. Minusta on kuitenkin syytä tulla siihen tulokseen, että antamalla sellaisen signaalin, että me nyt jarruttaisimme, me kertoisimme, että me suhtaudumme pessimistisesti demokratiakehitykseen, ja nyt nimenomaan rohkaisu tässä suhteessa olisi tarpeen. Niin kuin eilen sanoin, olisi kovin tärkeätä, että vaalien päivämäärä nyt voitaisiin määrätä.

Mitä Anc:n tukemiseen tulee, yhdyn siihen, mitä ed. Donner sanoi. Se on vaikea asia ja monimutkainen. Hallituksen tulisi paneutua siihen tosiasioitten perusteella.

Ed. O. O j a l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olisin puuttunut juuri Anc:n tilanteeseen. Minusta me emme Suomessa nyt voi piiloutua yksinomaan sen taakse, että me toteamme, että Anc:n asema on ongelmallinen ja että on oletettavissa tai tulkittavissa kenties, että Anc on puolue. Tosiasia on kuitenkin se, että se edustaa tälläkin hetkellä 57:ää hyvin erilaista järjestöä, mm. kirkko on mukana. Minusta esimerkiksi se tapa, millä Anc:n toimisto sai tiedon siitä Helsingissä — ilmeisesti ulkoministeri Väyrysen hiihtolomamatkan yhteydessä yksipuolinen ilmoitus ilman mitään normaaleja korrekkeja menettelytapoja — että määrärahat loppuvat kesken vuoden, osoittaa minusta tavallaan hallituksen taitamattomuutta tai epäviisasta toimintaa. Kyllähän näitä asioita voidaan hoitaa sivistyneemminkin.

Olen samaa mieltä ed. Donnerin kanssa, että jos Anc:n tuki lakkautetaan, Suomen pitäisi silloin ainakin huomattavassa määrin satsata äänestäjien koulutukseen. Siellä on miljoonakaupalla lukutaidottomia ihmisiä, jotka ensimmäistä kertaa elämässään aikanaan saavat tilaisuuden äänestää. Kansainvälisen yhteisön tulee tuntea huolta siitä, että vaaleille annettaisiin todellinen mahdollisuus. Tosiasiaan on se, että Etelä-Afrikan hallitus ei ole satsannut yhtään varoja rauhanprosessin läpiviemiseen.

Mitä tulee ed. Aittoniemen puheenvuoroon, kun hän lietsoi mustasta väestöstä jonkinlaista primitiivisten villien kuvaa, hän unohtaa täysin, että todelliset villit ovat Etelä-Afrikan turvajoukot, joita on noin 800 000, jotka systemaattisesti ja järjestelmällisesti ovat vuosikausia kiduttaneet ja tappaneet ihmisiä siellä.

Ed. Donner (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Syy, miksi olen kannattamassa lain pikaista hyväksyntää, on se, ed. Hassi, että luulen, että on hurskas toivomus, jos me Suomessa olemme sitä mieltä, että hyväksymällä tai hylkäämällä lain me vaikutamme jollakin merkittäväällä tavalla Etelä-Afrikan tasavallan kehitykseen. Me voimme toivoa, kuten me kaikki olemme toivoneet, että vaalit pidetään pikaisesti. Jotkut meistä voivat toivoa, että Anc tulee ne voittamaan, mikä on hyvin luultavaa. Me voimme toivoa, että Suomen hallitus toimisi, kuten ed. O. Ojala on ehdottanut ja minä myös olen ehdottanut, mutta luultavasti se ei toimi näin.

Mutta me voimme edesauttaa puhumalla mahdollisesti demokraattista kehitystä ja toisaalta voimme edesauttaa tulevaa talouskehitystä Etelä-Afrikassa. Suomi tällä hetkellä ei ole tietääkseni kovin varakas maa investointeja ja kaupankäyntiä ajatellen, mutta ollaan nyt kuitenkin tavalla tai toisella mukana. Nämä ovat ne painavat syyt, jotka ovat minulle sanelleet hyväksynnän. Voitaisiin tietysti sanoa "ei" monissa kohdin, koska apartheidiin liittyvää lainsäädäntöä on vielä, vaalilaki ei ole selvä ja on paljon muuta, mitä ei ole tapahtunut. Mutta kaikki tämä on riippuvaista kahdesta asiasta: vaaleista ja taloudellisesta kehityksestä, joiden kautta mahdollisesti saadaan aikaan jonkinlaista tasa-arvoa Etelä-Afrikassa. Mutta sanon suoraan, että tämä tasa-arvo toteutuu taloudellisesti ehkä 10–20 vuoden tähtäimellä. Ken luulee, että se toteutuu huomenna vaalien jälkeen, valehtelee.

P u h e m i e s (koputtaa): Kaksi minuuttia!

Edustajat Savela ja Linnainmaa merkitään läsnä oleviksi.

Ed. Hassi (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Donnerin tavoin en kuvittele, että Suomi millään tavalla voi olla ratkaiseva osa Etelä-Afrikan niin taloudellisessa kuin poliittisessakaan kehityksessä, hyväksytään tai hylätään nyt käsillä oleva esitys. Nähdäkseni juuri nyt on kysymys ennen kaikkea siitä, mikä on meidän reaktiomme siihen sekasortoon, joka Etelä-Afrikassa vallitsee. En missään tapauksessa lähde siitä, että kaiken Etelä-Afrikassa täytyy olla moitteettomasti ennen kuin pakotteet voidaan purkaa. Kysymys on ennen muuta siitä, voimmeko uskoa vilpittömyyteen demokratisoimiskehityspyrkimyksissä. Kuten edellä totesin, mielestäni nyt on sellainen hetki, jolloin vilpittömyyttä testataan. Sen takia mieluummin odottaisin ennen kuin hyväksyisin tätä esitystä.

Ed. Wahlström: Arvoisa puhemies! Edustajat Paasio ja Donner ovat hyvin ansiokkaasti asiaa esitelleet. En oikeastaan kykene täydentämään heidän puheenvuorojaan, mutta muutama kommentti tilanteesta.

Ulkoasiainvaliokuntahan on joutunut hyvin vaikeassa tilanteessa käsittelemään Etelä-Afrikan kohdistuvien pakotteiden poistamista. Hallitus antoi esityksensä jo vuosi sitten maalis-kuussa eduskunnalle. Mielestäni hallitus tuolloin lähti liian aikaisin liikkeelle, sillä tilanne ei ollut vielä silloin osoittanut pysyvää käännettä parempaan suuntaan. Sen lisäksi viime vuoden aikana tapahtumat Etelä-Afrikan tasavallassa johtivat välillä neuvottelujen katkeamiseen kokonaan. Siinä mielessä valiokunta teki mielestäni oikean ratkaisun lykätessään lakiesityksen käsittelyä odottamaan tilanteen selkiytymistä ja toisaalta saadakseen lisää asiantietoa tilanteesta Etelä-Afrikan tasavallassa ja koko eteläisessä Afrikassa, josta toki on kysymys, niin kuin myös ed. Donner totesi.

Ulkoasiainvaliokunnan käsityksen mukaan pakotteet Etelä-Afrikkaa kohtaan olivat aikoinaan perusteltu toimenpide ja vastasivat YK:n yleiskokouksen hyväksymiä Etelä-Afrikan rotusortopolitiikan vastaisia suosituksia. Suomi on siis ollut mukana painostamassa Etelä-Afrikkaa rotuerottelujärjestelmän poistamiseksi. Pakote-

lain tarkoituksena on ollut painostaa Etelä-Afrikan hallitusta muuttamaan maan perustuslakeja, joiden nojalla rodullisin perustein ylläpidettiin väestön valtaenemmistön poliittisia ja kansalaisoikeuksia polkevaa sortopolitiikkaa ja pidetään edelleenkin yllä.

Jos ja kun pakotteista luovutaan, on meidän arvioitava, siis kuten muidenkin pakotteisiin osallistuneiden valtioiden, ovatko pakotteet ja maan sisäinen kehitys johtaneet sellaiseen tulokseen, että pakotteet voitaisiin poistaa. Olemme aiemmin arvioineet, että mikäli pakotteet poistetaan liian aikaisin, saattaisi toimenpide johtaa vastoin toivottua demokratisoitumisprosessin heikentymiseen ja antaisi väärän signaalin siitä, että valkoinen vähemmistöhallitus olisi jo tehnyt kylliksi rotuerottelun poistamiseksi. Tätä arviointia suoritettaessa on monia erilaisia näkemyksiä esitetty, ja perustelut vastakkaisiinkin suuntiin edelleenkin ovat melko vahvoja.

Ulkoasiainvaliokunta on kuitenkin katsonut pakotelain täyttäneen hyvin sille asetetut tavoitteet. Valiokunnan mielestä pakotteet ovat olleet tehokkaita siitä huolimatta, että kansainvälinen pakoterintama ei missään vaiheessa ole ollut täysin aukoton.

On syytä muistaa, että Etelä-Afrikan hallituksen ja Anc:n välillä vuonna 90 alkaneet neuvottelut apartheidin poistamisesta ja enemmistövaltaan siirtymisestä ovat merkinneet oleellisesti myönteisemmän kehityksen alkua Etelä-Afrikassa. Demokratisoitumisprosessi on edennyt, poikkeustila- ja apartheidilait on kumottu, poliittiset vangit vapautettu, pakolaisten paluumuutto on alkanut, mustien poliittisten puolueiden ja järjestöjen toiminta on sallittu, YK:n tarkkailijoita on kutsuttu maahan ja on aloitettu laajapohjaiset neuvottelut maan siirtämisestä demokraattiseen järjestelmään.

Käynnissä oleva prosessi on ennen kaikkea osoitus ei suinkaan pelkästään vilpittömyydestä, jota tietysti toivotaan valkoisen vähemmistön taholta, vaan siitä, että apartheidjärjestelmä sinänsä on ajautunut täydelliseen umpikujaan. Ei ole todellista vaihtoehtoa neuvottelujen ja täydellisen kaaoksen välillä. Ainakin minun käsitykseni siitä, että voitaisiin tämä laki hyväksyä, vahvistaa juuri se, että näen sen ainoan vaihtoehdon, neuvottelutien, lähteneen liikkeelle.

Toisaalta lienee harhakuva uskoa apartheidin jo asiallisesti päättyneen ja muutosprosessin jatkuvan omalla painollaan. Viime päivien tapahtumat osoittavat väkivallan kannattajien ja demokratian vastustajien tavoitteena olevan muu-

toksen torjuminen keinolla millä hyvänsä. Siis kun täällä ed. Aittoniemi puhuu hallitsemattomasta mustasta väestöstä, hän tarkoituksellisesti unohtaa, että esimerkiksi turvajoukot, joiden pitäisi olla hallittuja, tai poliisi käyttävät avoimesti väkivaltaa, lietsovat väkivaltaa mustaa väestöä kohtaan ja mustan väestön kesken.

On siis aivan välttämätöntä meidän vastaisuudessaakin aivan riippumatta siitä, mitä tässä yhteydessä päätämme, kaikin keinoin tukea prosessia, joka johtaisi demokratiaan, ja siinä yhteydessä olen täysin samaa mieltä kuin ed. O. Ojala on ollut Anc:n suhteen. Uskon siis, ettemme tässä tilanteessa anna väärää viestiä purkaessamme pakotteita, emme anna valkoiselle vähemmistöhallitukselle viestiä kehityksen jarruttamiseksi, vaan päinvastoin haluamme korostaa luottamusta muutosprosessin peruuttamattomuuteen. Voidaan sanoa, että meidän viestillämme ei ole suurta merkitystä, mutta yhdessä kaikkien muiden viestien kanssa toivottavasti on. Minusta ei ole kysymys ensisijaisesti Suomen eduista, niin kuin ed. Aittoniemi esittää, vaan niiden ihmisten eduista, joitten kaikkia ihmisarvon oikeuksia poljetaan.

Haluun vielä muistuttaa valiokunnan ehdotusta. Valiokunta toteaa seuraavasti: "Mikäli tilanne Etelä-Afrikassa kuitenkin muuttuisi oleellisesti huonompaan suuntaan, valiokunta korostaa sitä, että hallituksella on oltava valmius harkita pakotteiden asettamista uudelleen."

Kaikesta edellä sanotusta huolimatta ja siitä huolimatta, että en vastusta pakotelain purkamista, haluan erään huomautuksen sanoa. Viittaan siihen, että tilanne Chris Hanin murhan takia on huonontunut, toivottavasti huonontunut vain väliaikaisesti. Alkaneet neuvottelut ovat keskeytyksissä, ja niitä on, niin on ilmoitettu, tarkoitus jatkaa huhtikuun 26 päivänä. Mielestäni meidänkin tulisi ottaa tämän poikkeuksellisen tilanteen takia vielä harkinta-aikaa. Emme ehkä sillä päätöksellä kovin paljon vaikuta, mutta antaisimme kuitenkin sen viestin, että kunnioitamme tätä tilannetta ja sitä, että neuvottelut toivottavasti jatkuvat runsaan viikon kuluttua maanantaina.

Näin ollen ehdotan, että tämä asia pantaisiin pöydälle tiistaina 27. huhtikuuta pidettävään istuntoon.

Edustajat Polvi ja Juhantalo merkitään läsnä oleviksi.

Ed. U. Anttila: Arvoisa puhemies! Käydessä keskustelussa on tullut esiin se, kuinka kuluneen viikon aikana Chris Hanin murhan jälkeen Etelä-Afrikan demokratisoituskehitys on ollut erittäin räjähdysalttiissa tilanteessa. Nähdäkseni tilannetta on seurattava. Tähän viittaavat kansainvälisten tarkkailijaryhmien lausunnotkin, joiden mukaan poliisin toimet mielenosoitustilanteissa ovat olleet erittäin hyökkäviä. Anc on myös korostanut, että tässä tilanteessa vaalipäivän määrittäminen olisi tärkeää, ja siksi nuo neuvottelut, jotka jatkuvat kuun lopulla, ovat ensiarvoisessa asemassa.

Käsittäakseni sillä, mitä Suomi tässä tilanteessa tekee pakotteiden osalta, on symbolinen merkitys. Pitäisin erittäin huonona signaalina, jos tämä esitys hyväksyttäisiin aivan lähiaikoina, kun ei ole vielä takuita kuitenkaan siitä, miten tämä räjähdysaltis tilanne Etelä-Afrikassa kehittyy.

Tällä perusteella kannatan ed. Wahlströmin tekemää pöydällepanoehdotusta.

Puhemies: Kun on tehty ehdotus asian pöydällepanosta ja ehdotusta on kannatettu ja kun pöydällepano keskeyttäisi asian asiallisen käsittelyn, kehotan seuraavia puhujia ilmaisemaan käsityksensä pöydällepanoehdotuksesta.

Keskustelu pöydällepanoehdotuksesta julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelussa on ed. Wahlström ed. U. Anttilan kannattamana ehdottanut, että asia pantaisiin pöydälle kuluvan kuun 27 päivänä pidettävään täysistuntoon.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Joka haluaa jatkaa asian asiallista käsittelyä, äänestää "jaa"; jos "ei" voittaa, on ed. Wahlströmin ehdotus hyväksytty.

Puhemies: Äänestyksessä on annettu 107 jaa- ja 40 ei-ääntä; poissa 52. (Ään. 1)

Eduskunta on päättänyt jatkaa asian asiallista käsittelyä.

Ed. Korkkaja (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Täällä on kiinnitetty huomiota kahteen mielestäni hieman toisistaan poikkeavaan asiaan.

Toinen on demokratisoitusprosessi ja toinen on väkivallan kasvu ja lisääntyminen viime aikoina Etelä-Afrikan tasavallan alueella. On selvää, että Etelä-Afrikan yhteiskunnassa on syvästi väkivaltainen perinne. Sen juuret ovat tietysti pitkälti apartheidpolitiikassa.

Kuitenkin sen käynnin aikana, jolloin ulkoasiainvaliokunnan delegaatiokin Etelä-Afrikassa oli, saimme sen käsityksen, että apartheidpolitiikan poistuminen on vääjäämätön prosessi, peruuttamaton prosessi, mutta jouduimme toteamaan sen, että kaiken todennäköisyyden mukaan väkivaltaista perinnettä eteläafrikkalaisessa yhteiskunnassa ei voida kovin helposti katkaista. Se tulee jatkumaan. Se ei ole pelkästään mustien ja valkoisten välistä väkivaltaa, vaan se on myöskin mustien sisäistä väkivaltaa, poliittista väkivaltaa mm. mustien kahden pääsuunnan, Anc:n ja Inkathan, välillä.

Minusta näiden pakotteiden perimmäinen tavoite on ollut perustuslaillisen rotusorron vastustaminen. Kun siinä kehitys on menossa myönteiseen suuntaan, on aika näiden pakotteiden poistamiseen, vaikka väkivaltainen aalto näyttääkin tällä erää valitettavalla tavalla voimistuvan.

Ed. Tuomioja: Herra puhemies! Ajattelin, että on syytä tässä vaiheessa vähän tarkastella Suomen Etelä-Afrikan-politiikan laajempia taustoja ja muistuttaa siitä tosiasiaista, että Suomen Etelä-Afrikkaa koskevien kannanottojen taustalla on aina vaikuttanut kaksi erilaista todellisuutta.

Niistä ensimmäinen todellisuus on tietenkin se, mitä Etelä-Afrikassa tapahtuu, se väkivallan, rotusyrjinnän, ihmisoikeuksien loukkauksien pitkä historia ja kierre, jossa tuo periaatteessa rikas mutta onneton maa on ja joka on vähitellen noussut kansainvälisen yhteisön legitiimin mielenkiinnon kohteeksi, ei sen vuoksi, että Etelä-Afrikka olisi ollut ainoa maa maailmassa, jossa ihmisoikeuksien loukkaukset ovat jokapäiväisiä — on varmaan maita, joissa ne ovat olleet ajoittain yhtä räikeitä — mutta nimenomaan sen vuoksi, että se on ollut ainoa maa maailmassa, jossa rotusyrjintä ja ihmisoikeuksien kieltäminen on korotettu perustuslailliseksi periaatteeksi.

Tätä kautta vähitellen kansainvälinen yhteisö YK:n kautta on reagoinut tähän järjestelmään ja pyrkinyt erilaisin painostus- ja saartotoimin vaikuttamaan muutokseen, politiikka, joka on nyt lopulta onnistumassa, koska ilman tätä kansainvälisen yhteisön reagoitua, ilman kaupallisia saartoja ja toimenpiteitä, on hyvin epätodennä-

köistä, että Etelä-Afrikassa demokratisoimisprosessi olisi niinkään pitkällä kuin se tänä päivänä on.

Uskoakseni tämä Etelä-Afrikan todellisuudesta lähtevä tarkastelukulma on ollut nimenomaan myös tässä salissa silloin, kun Suomessa on Etelä-Afrikan-politiikasta keskusteltu, pääosin vaikuttava. Se on tietenkin ollut se lähtökohta, josta kansalaisyhteiskunta — erilaiset kansalaisliikkeet, solidaarisuusliikkeet — ovat lähteneet liikkeelle.

Mutta se toinen todellisuus on taas ollut olemassa koko ajan Suomessakin ja lähtenyt siitä, että tällaiset moraaliset näkökulmat apartheidjärjestelmän tuomittavuudesta eivät saa vaikuttaa ulkopoliittikaan ja että ulkopoliitikassa ei tällaisilla moraalisisilla ja eettisillä näkökohdilla pitäisi olla mitään tekemistä. Tähän on yhdistynyt myös se käytännön näkökulma, jossa erilaiset Suomen vientiteollisuuden intressit ovat katsoneet, että puuttuminen Etelä-Afrikan asioihin ja apartheidin tuomitseminen, saati konkreettiset saartotoimet, ovat meidän kaupallisia intressejämme haittaavina sellaisia, että niitä vastaan on toimittava.

Jälkimmäinen todellisuus on ollut kyllä useimmiten Suomen tosiasiallista Etelä-Afrikan-politiikkaa hallitseva. Tämä tietty moraalisten näkemysten ja näkökulmien kieltäminen on ollut poliittisessa osastossa ulkoministeriössä vallitseva, ja kauppapoliittinen osasto on puolestaan vaatinut kaupallisia intressejä. Se on yhdessä johtanut siihen, että huolimatta myös eduskunnasta kanavoituneesta voimakkaasta kansalaismielipiteestä Suomi on aina kulkenut jälkijunassa, kun kansainvälinen yhteisö on päättänyt apartheidin vastaisista toimenpiteistä, ja ainoastaan se, että olemme halunneet kuulua pohjoismaiseen viiteryhmään emmekä ole voineet irtisnoutua siitä, on johtanut siihen, että olemme tässä jälkijunassa olleet mukana pakotteita soveltamassa.

Mutta samanlaista jälkijunassa kulkemista ei ole ollut havaittavissa, samoista syistä, silloin, kun on ollut kysymys pakotteiden purkamisesta. Muistuttaisin edustajia siitä, että merkittävin toimenpide eli kauppasaarron purkaminen toteutettiin jo kaksi vuotta sitten, ilman että eduskuntaa, joka oli muuttamassa vuotta aikaisemmin säättänyt kauppapakotteita koskevan lain, sen päätöksen purkamisella enää vaivattiin. Se oli muodollisesti mahdollista, mutta toimenpide hoidettiin niin, että eduskunta ei edes ollut koolla, niin että siihen olisi voitu reagoida.

Jäljellä olevien pakotteiden purkaminen ei ole mahdollista ilman eduskunnan myötävaikutusta, ja siksi hallitus jo yli vuosi sitten kiirehti antamaan tämän lain. Mielestäni ulkoasiainvaliokunta on täysin oikeassa, kun se on mietintönsä kirjannut sen selvästikin epäsuoraksi moitteeksi katsottavan huomautuksen, että neuvotteluprosessi Etelä-Afrikassa on nyt sen vuoden kuluessa, joka tämän lakiehdotuksen antamisesta on kulunut, edennyt sellaiseen pisteeseen, että pakotteiden purkaminen on käynyt mahdolliseksi. Mutta tämä ei olisi ollut mahdollista siinä aikataulussa, jota hallitus aikanaan esitti. Sen vuoksi on nyt todettava, että eduskunta on jälleen kerran tämänkin lain yhteydessä antamassa eräänlaista epäsuoraa näpätystä hallitukselle, jonka eteläisen Afrikan -politiikkaan eduskunta ei ole aikaisemminkaan eri kannanottojensa valossa voinut luottaa.

Toivottavasti tämä ei osoittaudu nyt liian aikaiseksi toimenpiteeksi. Yhdyn kyllä niihin kaikkiin perusteisiin ja näkemyksiin, joita mm. valiokunnan puheenjohtaja ja varapuheenjohtaja ovat esittäneet, että tälläkin tavoin on nyt syytä olla mukana tukemassa demokratisoimisprosessia, antamassa sille mahdollisuuksia, mutta yhtä painokkaasti haluan todeta, että Suomen osallistuminen ei saa pysähtyä tähän. Varsinkin, jos seuraavana toimenpiteenä on Anc:n tuen lopettaminen, on välttämätöntä, että vähintään samassa suhteessa osallistumme demokraattisten vaalien toimeenpanemisen mahdollistamiseksi muulla tavoin, esimerkiksi juuri äänestäjävalistuskampanjoiden tukemisen tai tarvittaessa myös valvojen lähettämisen ja muiden vastaavien tukitoimenpiteiden kautta.

Ed. Mölsä merkitään läsnä olevaksi.

Ed. Aittoniemi: Herra puhemies! Samalla kun totean, että tämä on vastausta ed. Wahlströmin puheenvuoroon, totean myös että äskeninen äänestyspäättös oli aivan oikea. Emme voi tällaisissa asioissa odotella kuin mäkihypääjä Lahden tornissa, koska tuulenpyörteet ovat sellaiset, että voi hypätä. Tätä asiaa on katsottava pitkäaikaisemman kehityksen valossa, niin kuin me ajatellamme, emmekä voi sillä tavalla ajatella, että jos Etelä-Afrikasta tulee tänne pientä kielteistä jossakin vaiheessa, niin me täällä muuttelisimme näkemyksiämme päivittäin sen mukaisesti.

Minä jo aikaisemmin sanoin, että en hyväksy valkoisten ääriainesten toimintaa enkä myöskään turvallisuuspoliisin ja turvallisuusjoukkojen toimintaa niiltä osin kuin siinä on ehkä ollut nähtävissä kohtuutonta väkivaltaa. Tässä turvallisuuspoliisissa on kuitenkin ehkä valtaosakin mustia osanottajia, toisin sanoen palkattuja henkilöitä, jotka käyvät mustat mustia vastaan, jos näin voidaan sanoa. Tärkeimpänä tässä puheen- vuorossa huomautan siitä, että kun on 40 000 villiintynyttä ihmistä keihäänkärkiensä kanssa rikkomassa kauppoja ja käyttämässä väkivaltaa, sitä ei valkoisen vähemmistön turvallisuusjärjestelmien toimesta estetä sormea nostamalla ja heristämällä. Sellaisessa tilanteessa tapahtuu aina väkivaltaa, joka johtaa kuolemiin, ihmisten vahingottamiseen jne.

Aina on otettava huomioon se, että me puhumme kaukana täällä kauniisti asioista, mutta on otettava huomioon, että jos täällä Helsingissä 40 000 ihmistä alkaa rikkoa ikkunoita ja käyttää väkivaltaa keihäänkärjet ja nuijat kädessä, ei siinä auta sormen heristäminen eivätkä ehkä palokunnan letkutkaan. On käytettävä valitettavasti kovempia otteita, jotka saattavat sitten johtaa sellaisiin tuloksiin, mitä on nähty. Me ajattelempa hienostuneesti täältä kaukaa, kun näistä asioista juttelemme, mutta minä näen tämän asian mustavalkoisena ja omasta mielestäni täysin oikein.

Ed. D o n n e r : Arvoisa puhemies! En halua ryhtyä lähempään polemiikkiin historiallisista totuuksista ja valheista, mutta haluan vielä kerran kerrata sen ilmiselvän totuuden, että melkein kaiken poliittisen ja muun joukkoväkivallan syyt löytyvät Etelä-Afrikassa apartheidhallinnosta, apartheidjärjestelmästä. Sitten voidaan tietysti polemisoida siitä, millä tavalla tämä väki tällä hetkellä reagoi uusiin pakkotoimiin. Mutta aina täytyy todeta, että tämä perussyö on apartheid ja sen hirvittävä brutaali hallinto yli 40 vuoden aikana.

Minä en halua väkivaltaa puolustaa. Totean vain sen, että kansa, joka haluaa oikeuksiaan puolustaa, joskus joutuu niitä puolustamaan väkivaltaisoin keinoin ja sellaisin keinoin, joilla jotkut suomalaisetkin pyrkivät niitä puolustamaan aikoinaan, kun Bobrikoff murhattiin. Tämä väkivalta on terrorin seuraamusta, se täytyy aina muistaa.

Ed. W a h l s t r ö m : Herra puhemies! Ed. Donner sanoi sen, mitä minäkin halusin sanoa.

Haluan vielä korostaa sitä, että ed. Aittoniementä unohtui paitsi meidän oman maamme historia, jossa on paljon väkivaltaa ollut levottomina vuosina, myös se, että Etelä-Afrikan väkivalta todellakin on perustuslaillista väkivaltaa. Se on lähtöisin siitä, että kansan suurella enemmistöllä, yli 30 miljoonalla ihmisellä, ei ole mitään perustuslaillisia oikeuksia, ei mitään kansalaisoikeuksia. Sen vuoksi se rakenteellinen väkivalta johtaa väkivaltaan tietysti ja jatkuu niin kauan, kunnes voidaan saada aikaan prosessi, joka vähitellen johtaa rauhanomaiseen kehitykseen.

Ed. Aittoniemen ajatuksissa on tietenkin tämä möinen aliarviointi siinä, että nimenomaan tämä rotuseikka vaikuttaa siihen, että ollaan väkivaltaisia, mutta tasan 75 vuotta sitten tälläkin maalla tässä ympäristössä tapeltiin kovasti, punaiset ja valkoiset keskenään. He olivat kaikki valkonaamoja, mutta poliittinen elämä oli silloin väkivaltaista ja sekasortoista ja ratkottiin aivan samalla tavalla poliittisia erimielisyyksiä aseina. Onneksi päästiin siitä vähitellen, mutta sekin prosessi kesti vuosikausia tässä maassa, ennen kuin vähitellen demokratia syntyi. Paljon vakavampi tilanne väkivallan suhteen on Etelä-Afrikassa. Se pitäisi kyllä ed. Aittoniemenkin tunustaa.

Yleiskeskustelu julistetaan päättyneeksi.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta 1 ja 2 §, johtolause ja nimike.

Lakiehdotuksen toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

4) Ehdotus laiksi tuloverolain 33 ja 143 §:n muuttamisesta

Toinen käsittely

Hallituksen esitys n:o 367/1992 vp

Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 13

P u h e m i e s : Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 13. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelu:

Ed. A p u k k a : Herra puhemies! Suomeksi sanottuna tämä lakiesitys pitää sisällään esityksen käyttelytilien verovapaan koron ylärajan alentamisesta. Tällä hetkellä käytetytilien

verovapaan koron yläraja on 4,5 prosenttia, ja hallituksen esityksessä ehdotetaan raja pudotettavaksi 3 prosenttiin. Kuitenkin hallituksen esityksen antamisen jälkeen muutama päivä sitten verojaostoon saatiin valtiovarainministeri Viina-selta kirje, jossa tätä rajaa esitettiin edelleen pudotettavaksi 2,5 prosenttiin. Sen jälkeen erinäisen mähkäilyn jälkeen jopa hallituksen talouspoliittinen ministerivaliokunta käsitteli asiaa ja päättyi sitten tälle valtiovarainministeri Viinan esittämälle 2,5 prosentin kannalle, joskaan kuulemani mukaan talouspoliittinen ministerivaliokuntakaan ei ole ollut päätöksessään yksimielinen.

Hallituksen esityksen perusteluissa todetaan, että koron ylärajan laskemisella pienennettäisiin pankkien ottolainauksen kustannuksia. Toisin sanoen tämä olisi pankkitukea, jota perittäisiin käyttelytilien omistajilta. Tämä olisi pankkitukea, joka ei kuitenkaan täytä kaikilta osin niitä ehtoja, mitä pankkitukikeskustelun yhteydessä tässä salissakin puhuttiin, eli että pankkituen tulisi olla avointa ja julkista. Tämä on aika lailla niistä periaatteista poikkeavaa pankkitukea.

Vaikka tämä tuntuu hyvin pieneltä, niin tämä ei ole aivan pieni asia, koska näillä sekki- ja käyttelytileillä on varoja tälläkin hetkellä lähes 80 miljardia markkaa. Tämä tarkoittaa sitä, että jos tämä valiokunnan enemmistön kanta, joka oli sama kuin ministerivaliokunnan kanta eli 2,5 prosenttia, toteutuu ja tulee eduskunnan päätöksi, tämä tietää reilun 1,5 miljardin markan pankkitukea käyttelytilien haltijoilta.

Aikaisemmin käyttelytilien korko oli sidoksissa peruskorkoon ja muuttui aina peruskoron muuttamisen myötä. Kun tästä käytännöstä luovuttiin, ajatuksena oli, että vastaisuudessa käyttelytilien korko seuraisi lähinnä inflaatiokehitystä. Kuitenkin samaan aikaan kun tämä mietintö valtiovarainvaliokunnassa valmistui ja enemmistö siellä päätyi 2,5 prosentin kannalle, saatiin lukea samana päivänä, että Tilastokeskuksen paperin mukaan helmikuussa inflaatio oli 2,9 prosenttia. Eli ei tässä nyt voida puhua siitä, että tämä korko seuraisi edes inflaatiokehitystä, vaan nyt jo ihan selvästi tämä alittaa sen 0,5 prosentilla. Toisin sanoen käyttelytileillä ei ole niiden käyttäjille enää edes inflaatio suoja.

Mikäli korko pudotetaan kovin alhaiseksi, saattaa käydä niin, että hallituksen esityksen perusteluissa oleva tavoite eli pankkien varainhankinnan helpottaminen ei toteudukaan, koska käy helposti niin, että aikaansa seuraavat ihmiset, jotka ymmärtävät laskea korkotuottojaan,

osaavatkin siirtää varat tileiltään paremmin tuottaville tileille. Tällöin asia johtaa siihen, että sellaisten aikaansa vähemmän seuraavien, yleensä ikäihmisten, jotka eivät seuraa niin hyvin tilannetta eivätkä osaa laskea niin hyvin varsinkin reaalitytuottojaan, varat jäävät tällaisille tileille, ja silloin kyllä otetaan aika lailla väärästä kohtaa tämä pankkituki.

Myös asiantuntijakuulemisen yhteydessä hyvin monet pankkitahot olivat sitä mieltä, että käyttelytilien koron ylärajaa ei pitäisi pudottaa alle 3 prosentin, ja he perustelivat sitä sillä, että nykyiselläänkin on käyttelytilien kautta saatu raha pankeille hyvin edullista varainhankintaa eikä sitä pitäisi tuon 3 prosentin alle pudottaa. He perustelivat sitä myös sillä, että kun tänä vuonna on ennakoitu inflaatiovauhdin nousevan 4 prosenttiin, niin tuntuu kyllä aika kovalta, jos käyttelytilien koron ylärajaa oltaisiin viemässä kovin alas. Toisin sanoen inflaatioturvaa ei olisi sitten lähimainkaan näillä tileillä.

Arvoisa puhemies! Näillä lyhyillä perusteluilla haluan kerrankin ilmoittaa kannattavani hallituksen esitystä, siis hallituksen esitystä, jonka lähti siitä, että käyttelytilien verovapaan koron yläraja olisi 3 prosenttia eikä 2,5 prosenttia, kuten valiokunnan enemmistön mielestä pitäisi olla.

Arvoisa puhemies! Tulen tekemään yksityiskohtaisessa käsittelyssä tätä koskevan ehdotuksen.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan ensimmäinen varapuhemies Paakkinen.

Ed. Aittoniemi: Rouva puhemies! SMP:n eduskuntaryhmä on hyvin monta kertaa tukenut hallituksen esityksiä silloin, kun ne ovat olleet järkeviä. Se on tapahtunut hyvin harvoin, mutta silloin harvoin me olemme olleet myös niitä tukemassa, ja nyt on myös sellaisesta asiasta kysymys. Tässä ed. Apukka hyvin selkeästi perusteli samat näkemykset, jotka eduskuntaryhmässämme asiaa eilen käsiteltäessä tulivat esille. Ymmärrämme sen, että jos pankkien antolainauksen korkoa alennetaan, tietysti ottolainauksen ja rahan hintaa pankkien suuntaan pitää myöskin alentaa. Tässä ei nyt ole siitä kysymys, vaan kysymys on siitä, että näillä tileillä on hyvin paljon eläkeläisten rahoja, pieniä säästöjä, ja heille puolenkin prosentin pudotus on aika tavalla merkittävä.

Rouva puhemies! On otettava myöskin huomioon se, että pankit aika härskisti muuttelevat tällä hetkellä eri keinoin marginaalejaan, joita käyttävät antolainauksen koron määrittelemiseksi, ja siinä ei ole kysymys ollenkaan puolesta prosentista, tämä ei ole pankeille lainkaan merkittävää. Merkittävä se on kyllä siinä suhteessa, kuten ed. Apukka totesi, että kun valvutuneet tallettajat tämän huomaavat, he siirtävät rahojaan korkeampikorkoisille tileille ja päinvastoin pankit joutuvat tällaisesta asiasta tässä tapauksessa kärsimään taloudellista haittaa. Toisin sanoen hallituksen esitys on perusteltu, ja tulemme ed. Apukan muutosehdotusta aikanaan kannattamaan.

Ed. V i s t b a c k a : Arvoisa puhemies! Kuten edustajat Apukka ja Aittoniemi ovat jo todenneet, hallituksen esitys sinällään jo on aika kova, eli pudotaan puolitoista prosenttiyksikköä käyttelytilien korkomarginaalia. Erityisesti totta on se, mitä ed. Aittoniemi toi esiin, eli se, että pankit ovat viime aikoina ottaneet itselleen hyvin paljon omaa osuuttaan, eli anto- ja ottolainauksen suhde prosentuaalisesti on kasvanut erittäin paljon. Viimeaikaiset tiedot ovat todistaneet sen, että vaikka korkotasoa yleisesti maassa on laskenut, niin pankkien osalta silloin kun kansalainen ottaa sieltä rahaa, normaalitilanteissa korot eivät kuitenkaan ole laskeneet.

Valiokunnan esityksenä on 2,5 prosentin korko. Jos se sinne laskettaisiin, olisin odottanut, että olisi edellytetty, että tämä näkyisi ainakin joiltakin osin myös ihmisten lainojen koroissa. Epäiltävissä on, että ne korot eivät kuitenkaan laske, vaikka käyttelytilien korko alennettaisiinkin jopa 2,5 prosenttiin. Minusta 3 prosenttia on jo suhteellisen pieni korko ottaen huomioon mahdollinen tuleva inflaatio. Kuten ed. Apukka totesi, jo puolentoista prosentin muutos tässä vaiheessa on aivan riittävä.

Yleiskeskustelu julistetaan päättyneeksi.

Eduskunta ryhtyy lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

33 §

Keskustelu:

Ed. A p u k k a : Arvoisa puhemies! Ehdotan vastalauseen mukaisesti, että 33 § hyväksytään

siin hallituksen esityksen mukaisessa muodossa, mikä tarkoittaa, että käyttelytilien korko olisi enintään 3 prosenttia.

Ed. A i t t o n i e m i : Rouva puhemies! Kannatan ed. Apukan ehdotusta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

E n s i m m ä i n e n v a r a p u h e m i e s : Keskustelussa on ed. Apukka ed. Aittoniemen kannattamana ehdottanut, että pykälä hyväksyttäisiin vastalauseen mukaisena.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Mietintö ”jaa”, ed. Apukan ehdotus ”ei”.

E n s i m m ä i n e n v a r a p u h e m i e s : Äänestyksessä on annettu 76 jaa- ja 53 ei-ääntä; poissa 70. (Ään. 2)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

143 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike hyväksytään keskustelutta.

Lakiehdotuksen toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

5) Ehdotus laiksi rajavähykelain 5 ja 6 §:n muuttamisesta

Toinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 18
Hallintovaliokunnan mietintö n:o 8

E n s i m m ä i n e n v a r a p u h e m i e s : Käsittelyn pohjana on hallintovaliokunnan mietintö n:o 8. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelua ei synny.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta 5 ja 6 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike.

Lakiehdotuksen toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

6) Ehdotukset laiksi tieliikenteen ajo- ja lepoajoista annetun lain kumoamisesta, laiksi tieliikennelain muuttamisesta sekä laiksi työaikalain muuttamisesta

Toinen käsittely

Hallituksen esitys n:o 335/1992 vp

Lakialoitteet n:ot 11, 16 ja 22/1991 vp

Liikennevaliokunnan mietintö n:o 3

Ensimmäinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on liikennevaliokunnan mietintö n:o 3. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotusten yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelua ei synny.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta

ensimmäisen lakiehdotuksen 1 ja 2 §, johtolause ja nimike sekä

toisen lakiehdotuksen 87 a, 94 a ja 94 b §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike.

Eduskunta yhtyy liikennevaliokunnan ehdotukseen lakialoitteisiin sisältyvien lakiehdotusten hylkäämisestä.

Lakiehdotusten toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

7) Ehdotus laiksi opintotukilain väliaikaisesta muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöksen muuttamisesta

Toinen käsittely

Hallituksen esitys n:o 13

Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 1

Ensimmäinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on sivistysvaliokunnan mietintö n:o 1. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelua ei synny.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta lakiteksti, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike.

Lakiehdotuksen toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

8) Ehdotukset laeiksi tekijänoikeuslain ja tekijänoikeuslain muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöksen 2 momentin muuttamisesta

Toinen käsittely

Hallituksen esitys n:o 211/1992 vp

Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 2

Ensimmäinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on sivistysvaliokunnan mietintö n:o 2. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotusten yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelua ei synny.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta

ensimmäisen lakiehdotuksen 11, 11 b, 11 c, 23 ja 27 §, 27 §:n edellä oleva alaotsikko, 40 b, 56 a ja 56 c §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike sekä

toisen lakiehdotuksen lakiteksti, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike.

Lakiehdotusten toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

9) Hallituksen esitys n:o 26 laeiksi joustavaa eläkeikäjärjestelmää koskevan lainsäädännön tarkistamiseksi

Valiokuntaan lähettäminen

Ensimmäinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin sosiaali- ja terveysvaliokuntaan, jolle perustuslakivaliokunnan on annettava asiasta lausunto.

Keskustelu jatkuu:

Ed. Stenius-Kaukonen: Arvoisa puhemies! Kun ministeri Huuhtanen istui vasta äsken paikallaan, niin oletin, että hän odottaa, että pääsemme tämän hänen esittelemänsä suuren lakipaketin lähetekeskusteluun ja hän ensimmäisenä nousee puhujakorokkeelle selvittämään tätä hallituksen esitystä. Mutta hämmästyksenä havaitsenkin, että ministeri Huuhtanen onkin poistunut yllättäen salista.

Tämä lähetekeskusteluhan alkoi jo viime keskiviikon istunnossa, jossa toin esille vasemmistoliiton eduskuntaryhmän kannanottoja koskien hallituksen esitystä. Me emme hyväksy yksilölli-

sen varhaiseläkkeen ikärajan korottamista 58 vuoteen. Se on tässä työttömyystilanteessa täysin, voi sanoa, järjetön esitys, se toimii täysin tämän hetken tarpeiden vastaisesti. Nyt olisi tarvetta saada erityisesti nuorille töitä. Yhtenä keinona, ei ainoana mutta yhtenä, keinona me olemme esittäneet yksilöllisen varhaiseläkkeen ikärajan säilyttämistä 55 vuodessa ja sen lisäksi työttömyyseläkkeen ikärajan muuttamista tilapäisesti kolmen vuoden ajaksi myöskin 55 vuoteen ja palkansaajien luopumiseläkkeen luomisesta, jossa ikääntyneen, 55 vuotta täyttäneen työntekijän tilalle palkattaisiin nuorempi työntekijä ja näin siis vanhempi pääsisi eläkkeelle, työn rasittama, 40 vuotta työelämässä mukana ollut työntekijä pääsisi eläkkeelle ja nuori saisi töitä. Tällä tavalla saataisiin säästöjä hyvin monilla eri aloilla, mm. palkkakustannusten säästöjä merkittävästi.

Mutta tuntuu aika surulliselta, että tämä keskustelu näin isosta ja merkittävästä asiasta ei kiinnosta ministeriä eikä ole paljon kiinnostanut kansanedustajiakaan, koska enempiä puheenvuoropyyntöjä ei ole esitetty. Jään mielenkiinnolla odottamaan, että tästä seuraisi keskustelua.

Ed. R i m m i : Rouva puhemies! Olen todella ed. Stenius-Kaukosen tavoin hämmästynyt siitä, että meillä on todella pitkästä aikaa mittava lakipaketti nimenomaan eläkejärjestelyjen osalta ja asiaa hoitava ministeri ei ollut täällä paikalla keskiviikkona eikä ole paikalla nytkään. Saattaisi olla oikeus vetää se johtopäätös, että paketissa on todella niin rumia ja raakoja huononnuksia, että Huuhtanenkaan ei kehtaa tulla niitä tänne esittelemään. Vai onko hän todella niin yliolmainen tälle hyvin isolle ja vakavalle asialle? Jompikumpi johtopäätös tästä on vedettävissä taikka molemmat.

Tässä on kysymys hyvin suurista huononnuksista esimerkiksi yksilöllisen varhaiseläkkeen osalta. Samoin merkillisestä uudistuksesta "työttömyyseläkkeen" osalta, koska esitetään, että työttömyyseläkkeelle pääsevän ihmisen pitäisi kyetä nauttimaan kaikki ansiosidonnaisen työttömyysturvan päivät ennen kuin hän pääsisi työttömyyseläkkeelle, vaikka ikä antaisi siihen mahdollisuuden. Nythän se ansiosidonnaisen työttömyysturvan päiväraja on ollut 200 päivää. Samaan aikaan kuitenkin esitetään suuria leikkauksia työttömyysturvan maksamiseen. Nämä ovat todella hirvittävässä ristiriidassakin keskenään nämä hallituksen esitykset.

Käytin tästä lähetekeskustelussa jo viime keskiviikkona varsin pitkän puheenvuoron enkä rupea toistamaan sitä, mutta esitän todella myös hämmästykseni ministerin käytöksestä.

Ed. O. O j a l a : Arvoisa puhemies! Kyllä minunkin täytyy yhtyä niihin näkemyksiin, että keskustapuolueen ministereillä tuntuu olevan kaikkea muuta tekemistä kuin esitellä omia lakiesityksiään ja puolustaa niitä täällä eduskunnassa. En tiedä, mitä peliä siellä nyt jälleen käydään, mutta tämä ei ole ensimmäinen kerta, kun ministeri Huuhtanen on jättänyt esittelemättä tärkeän lakialoitteen. Nimittäin kyseessä on nyt eläkejärjestelmän uudistus, jonka suurimmat säästövaikutukset tulevat pitkälti ensi vuosituhannen puolella. Sillä näitä juuri on perusteltu, tulevan suuren eläkepommin kustannuksilla.

Nyt kuitenkin laki, mikäli se tulee voimaan ensi vuoden alusta, vaikuttaa välittömästi työmarkkinoilla. Se vaikuttaa siten, että yhä enemmän työmarkkinoilla tulee olemaan raihaista väkeä samaan aikaan, kun maassa on jättimäinen ja kasvava nuorisotyöttömyys. Kun nyt jo 100 000 alle 25-vuotiaasta on työttömänä ja tänä keväänä valmistuu erilaisista oppilaitoksista 30 000 nuorta, joille ei ole työtä luvassa, niin tuntuu hyvin erikoiselta, että nyt todellakin raihaista väkeä halutaan pitää edelleen työmarkkinoilla.

Kaiken kaikkiaan meille on käynyt ilmi sosiaali- ja terveystaloudessa se, etteivät hallitus ja sen ministerit eivätkä myöskään ministeriöt selvitä uudistusten kokonaiskansantaloudellisia vaikutuksia ja seuraamuksia. Pelkään, että tämänkin lain kohdalla on todella sellainen tilanne, että tässä vain katsotaan suppeasti eläkemenoja, mutta ei katsota vaikutusta koko kansantalouteen, työllisyysvaikutuksia jne.

Tästä syystä, arvoisa puhemies, minä paheksun tätä tapaa, että ministerit eivät todellakaan tunnu meistä kansanedustajista ollenkaan piittaavan. He hoitavat muita asioita silloin, kun heidän pitäisi esitellä lakiesityksiään eduskunnassa.

Ed. H a l o n e n : Arvoisa puhemies! Itse asiassa samalla sävelellä, mutta hieman mukaelen sitä, mitä edelliset puhujat ovat puhuneet, haluan todeta myös omalta puoleltani sen, että perinteisesti eduskunnassa on katsottu, että nimenomaan eläkejärjestelmään ja muihin sellaisiin sosiaalivakuutusjärjestelmiin liittyvät muutosehdotukset, joilla on hyvin kauaskantoisia

vaikutuksia, käsitellään perusteellisesti alusta alkaen. Sen vuoksi on aina pidetty tärkeänä, että on komiteapohjaa ja hallituksen esityksen johdosta vielä uusia neuvotteluja ja on myös aitoa dialogia, keskustelua, eduskunnan kanssa.

Itselleni on jäänyt hieman sellainen kuva, että kokonaiskäsitely asiasta on hämartyntä hallituksessa jopa sektoriministereiltä. Nähtävästi hallituspuolueiden kansanedustajat osoittavat parhaiten turhautumistaan juuri sillä, että heitä ei ole ollut kuin pari pientä keskustelemaa ryhmää koko lähete keskustelun aikana. Toivon vain, että edes sosiaali- ja terveysvaliokunta saa paremman läsnäolon ja asiaan tulemisen keskusteluun taholta, jotta voisimme kuvitella, että valiokuntakäsittelyn pohjalta voisimme käydä keskustelua täällä salissa. Tässä suhteessa taidan olla liian optimistinen.

Ed. Stenius - Kaukonen: Arvoisa puhemies! Ed. Halonen on todella optimistinen, koska viime aikoina olemme hämmästyksellemme sosiaali- ja terveysvaliokunnassa havainneet, että keskustan edustajat eivät oikeastaan osallistu enää valiokunnan työskentelyyn, eivät ainaakaan silloin, kun kuullaan asiantuntijoita. Päätöksentekoon sentään aina joku löytyy, mutta on todella surullista, että päätöksiä tehdään asiantuntijoita kuulematta, koska kuulemisessa tulevat esiin asian monet eri puolet ja yksityiskohdat, jotka eivät ole mittaluokaltaan miljardiluokkaa, mutta monien ihmisten kannalta heidän koko elämänsä. Näitä asioita tulee esille, ja usein on varsin laajaa yksimielisyyttä asiantuntijoidenkin joukossa, että lakia pitäisi muuttaa. Mutta kun niitä ei edes tiedetä, niin eduskunta ei todellakaan valvo sitä tehtävää, mikä sille kuuluu juuri sosiaalipolitiikan alalla: huolehtia heikoimmassa asemassa olevien ihmisten toimeentulosta yhteisvastuullisesti.

Olen todella masentunut siitä, miten viime aikoina eduskunnassa sosiaalipoliittisia asioita on käsitelty. Eikä masennusta yhtään vähennä se, että viimeisen viikon aikana melkein jokaisesta tiedostusvälineestä ja television ajankohtaisohjelmasta olemme kuulleet yhtä ja samaa: Suuret ikäluokat ovat niin hävyttömiä, että elävät leveästi ja syövät lapsiltamme leivän, kun lapset joutuvat maksamaan meidän eläkkeemme. Viimeksi tänään valiokunnassa kysyin näistä asioista.

Arvoisa puhemies! Nyt en saa kahdessa minuutissa paikaltani asiaani sanottua, joten voin jatkaa puhujakorokkeelta.

Ensimmäinen varapuhemies: Olkaa hyvä!

Puhuja (korokkeelta): Valiokunnassa me parhaillaan käsittelemme hallituksen kertomusta vuodelta 91. Puheenjohtajan ehdotuksesta olemme päättäneet pyytää selvitystä juuri sosiaali- ja terveysmenojen kokonaisuudesta ja siitä, millä tavalla näitä valmistellaan, mikä on eri ministeriöiden rooli, mikä on työmarkkinajärjestöjen rooli ja minkälaista arviota tehdään kokonaisvaikutuksista, koska niin kuin ed. O. Ojala äsken totesi, juuri tähän ei ole kiinnitetty paljoa huomiota. Puheenvuorossani keskiviikkona puhuin jo tästä, mutta tämä on niin tärkeä asia, että haluan vielä jatkaa jonkin verran.

Kuulimme valtiovarainministeriön ja sosiaali- ja terveysministeriön edustajia, jotka eivät tosin olleet huipputasolta, jolta olimme asiantuntijoita valiokuntaamme pyytäneet. Mutta ne sektorimiehet, jotka näitä asioita meille esittelivät, toivat hyvin avoimesti esille, että liian vähän tehdään kokonaisarviota. Ongelma on juuri se, että nykyään katsotaan asioita vain sektoreittain eikä kokonaisuutta arvioi kukaan.

Tämänhän olemme saaneet kuulla monen ministerinkin suusta, että hallituksessa ei käsitellä kokonaisuutta. Virkamiehet toivat esille sen, että hallituksen pitäisi koordinoida esitykset kokonaisuudeksi ja katsoa, mitkä vaikutukset eri sektoreille ovat. Mutta näin ei tapahdu. Eri ministeriöiden suusta, jos emme täältä puhujakorokkeelta niin ainakin käytäväkeskusteluissa, olemme kuulleet, että nykyisin hallitus työskentelee niin, että jokainen ministeri tiukasti tuijottaa vain omaa sektoriaan ja yrittää pitää sen puolia eikä halua sekaantua muiden sektoreiden asioihin, jolloin on niin, että asioista päättävät valtiovarainministeri ja pääministeri. Jokainen yksittäinen sektoriministeri joutuu taistelemaan yksin.

Tämä on surullinen kuva suomalaisesta politiikan teosta tänä päivänä. Sen seurauksia meidän kansalaisemme kantavat. Kukaan ei välitä kokonaisuudesta, kukaan ei välitä heikoimmassa asemassa olevista. Kun sanon, että kukaan ei välitä, niin tarkoitan, että kukaan niistä, jotka todellista valtaa käyttävät hallituksessa ei välitä. Hallitus ei välitä heikoimmassa asemassa olevista ihmisistä eikä välitä kokonaisuudestakaan. Tämä on todella masentavaa.

En tiedä, millä tavalla me saisimme tähän muutoksen. Mielestäni se, joka on vastuussa, että näin tapahtuu, on eduskunta. Me viime

kädessä vastaamme siitä, että asioita hoidetaan suomalaisten ihmisten parhaaksi ja myös heikommassa asemassa olevien olojen turvaamiseksi. Mutta mihin tämän eduskunta pystyy, mihin se haluaa pystyä? Ei mihinkään. Entä kun me luemme lehtiä? Kuinka paljon palstatilaa tänäkin päivänä oli käytetty siihen, että ulkoministeri Väyrynen on eronnut ja ökyisäntä Haavisto Hintsan tilalta, vai mistä se oli, on astumassa tilalle? Mutta mitään ei puhuta siitä ihmisten hädästä, jonka kokevat monet sadattuhannet ihmiset joka päivä elämässään ja joka näkyy samojen lehtien yleisönosastokirjoituksista.

Vastasin eilen illalla toissa päivänä olleeseen kirjoitukseen, jossa kysyttiin, miksi yksikään päättäjää ei vastannut yleisönosastokirjoitukseen, jossa puhuttiin siitä, että tarveharkinnan vuoksi monet työttömät jäävät kokonaan työttömyysturvan ulkopuolelle. Vastasin siihen ja elätän toivoa, että vastaukseni julkaistaan toisin kuin edellisen kerran vastattuani työttömän äidin kirjoitukseen, jossa kysyttiin, missä olivat pienituloisten ihmisten puolustajat silloin, kun päätettiin, että työttömyysturvasta vähennetään kotihoidon tuki. Lähetettyäni kolme kertaa kirjoituksen lehteen soitin ja kysyin, eikö sitä julkais- ta, kun kysymys oli mielestäni suoraan mm. minulle osoitettu, koska katson olevani pienituloisten ihmisten puolustaja niin kuin meidän ryhmämme kokonaisuudessaan. Minulle vastattiin, että lehden virhe oli se, että he julkaisivat sen työttömän äidin kirjoituksen, mikä antoi periaatteessa minulle oikeuden siihen vastata. Toimittaja ehdotti, emmekö nyt voisi sopia siitä, että minun kirjoitustani ei julkais- ta. Minä sanoin, että siitä me emme voi sopia, mutta tähän teette niin kuin te haluatte.

Tämä liittyy kaikkiin näihin sosiaalipoliittisiin kysymyksiin, joita tänä päivänä käsitellään täällä eduskunnassa kyllä jatkuvasti. Hallitus antaa esityksen toisensa jälkeen valtavista leikkauksista, jotka tulevat leikkaamaan sosiaali- etuuksia miljardikaupalla tulevina vuosina, niin kuin nyt meillä käsitellyssä oleva esitys joustavien eläkejärjestelyjen muutoksista.

Tänä päivänä on annettu työttömyysturvatoimikunnan mietintö julkisuuteen. Kaikki aikaisemmat leikkausesitykset kalpenevat sen rinnalla. Se on niin raju leikkaus työttömyysturvaan, että ennen ei ole sellaista nähty. Mutta mitä me voimme sanoa siihen kuin sen, että näin ei pidä tehdä? Meillä ei ole mitään mahdollisuuksia puhua heikompiensaisten ihmisten puolesta, vaan

me ainoastaan olemme yleisönosastokirjoitusten kohteena, joissa kysytään, miksi te ette tee mitään.

Meillä eduskunnassa jokaisella on yksi ääni ja me käytämme sitä päättäväisyyttä viime kädessä, jolla lait säädetään. Milloinka kansanedustajat saavat itsensä sen ryhdin, myös keskustan edustajat, jotka eivät uskalla tulla tänne saliin ja nousta korokkeelle puhumaan, vaikka he tietävät aivan hyvin, että hallituksen esitykset eivät myöskään heidän kannattajiensa eivätkä Suomen kansan etuja vastaa? Milloin te rohkenette nousta nykyistä menoa vastaan, arvoisat saliin juuri saapuneet kaksi keskustan kansanedustajaa?

Ed. O. O j a l a : Arvoisa puhemies! Minäkin haluan jatkaa vielä täältä puhujakorokkeelta asian käsittelyä. Uskon, että meitä on muitakin kuin ed. Stenius-Kaukonen, jotka ovat aika tuohduksissa juuri tästä linjasta, jolla hallitus nyt jatkuvasti vie sosiaalista kurjistumista eteenpäin tässä maassa.

Jatkuvasti hallituksen taholta lauletaan sitä samaa laulua, että meillä on sosiaalimenojen osuus bruttokansantuotteesta kasvanut niin paljon, että meidän on pakko väistämättä säästää näissä menoissa. Nyt haluan todeta sen, että meillä esimerkiksi vuonna 90 sosiaalimenot olivat 132 miljardia markkaa eli 25,1 prosenttia bruttokansantuotteesta. Silloin oli kyseessä siis ns. normaali vuosi, jolloin työllisyys oli hyvä. Normaalitylanteessa meidän maassamme sosiaaliturvamenojen bkt-osuus on ollut itse asiassa pienempi kuin monissa Euroopan maissa. Nimitään Saksassa, Tanskassa ja Ruotsissa on sosiaalimenojen bkt-osuus jo pitkään ollut 30 prosenttia ja yli sen. Eli tässä suhteessa se, että me olemme viime vuonna saavuttaneet yli 30 prosentin tason, ei ole mitenkään tavatonta, mutta meidän hallituksemme mielestä kyseessä on katastrofi ja sen varjolla nyt ollaan todella monella tavalla murentamassa pohjoismaista hyvinvointivaltiota ja kansalaisten työllään ansaitsemia etuja.

Tämä eläkejärjestelmämuutos, kuten sanoin aikaisemmin jo, tuodaan nyt aivan väärään aikaan. Tämähän pohjautuu eläkekomitea 90:n työhön, jolloin tilanne oli aivan toisenlainen tässä maassa. Silloin oli suuri huoli siitä, kuka tekee työtä ensi vuosituhanella tässä maassa, ja peloteltiin sillä, että sosiaali- ja terveydenhuolto tulee nielemään kaikki nuoret ikäluokat 2000-luvun puolella emmekä kerta kaikkiaan tule

selviytymään, kun teollisuuteen ja yritysmaailmaan ei riitä uusia työntekijöitä.

Kolmessa vuodessa tilanne on totaalisesti muuttunut. Nyt ei ole tämän maan suurin huoli se, mistä löytyy ensi vuosituhannella työntekijöitä. Suurin huoli on nyt se, miten me selviämme lähivuodet siten, että nuoret eivät syrjäydy työelämästä lopullisesti. Sen pitäisi olla hallituksen ohjenuora ja huoli numero yksi, mutta niin ei ole valitettavasti. Hallituksen suurin huoli näyttää olevan se, miten vanhat ja raihnaiset saadaan pidettyä väkisin näinä vaikeinakin aikoina työelämässä. Nimittäin jos suurin huoli olisi ensi vuosituhannen eläkemenot, niin lakiesitys ei olisi nyt tarpeellinen ollenkaan, kuten ed. Stenius-Kaukonen totesi, vaan nyt pitäisi päinvastoin tilapäisesti laskea eläkeikää, päästää raihnaisia eläkkeelle. Kun me tiedämme, että moni lähtisi varmasti pienemmälläkin eläkkeellä, vaikka vajallakin eläkkeellä, kun vain pääsisi pois paineista, niin tällaisia toimia odottaisi tältä hallitukselta. Mutta ei, niitä ei tule.

Todella tänä päivänä on annettu myös työttömyysturvan heikentämisesitys, joka on aivan vertaansa vailla. Otan siitä yhden esimerkin, joka koskee todella työttömiä aivan hirvittävällä tavalla, mikäli tämä eduskunta sen joskus aikanaan hyväksyisi, mitä en tietenkään toivo. Työttömyysturvatoimikunta esittää, että lapsikorotukset poistettaisiin työttömyysturvasta. Se merkitsisi sitä, että ne yli 350 000 työtöntä, jotka saavat tällä hetkellä lapsikorotusta, menettäisivät sen. Jos joku uskoo, että tällaisia menetyksiä kompensoidaan tämän hallituksen toimesta, niin hän kyllä on joko sinisilmäisen naiivi tai ei todellakaan tiedä, mistä puhuu.

Tällaisia uudistuksia tänne eduskuntaan tuodaan, ja kuten jo aikaisemmin sanoin, niitä tuodaan ilman kokonaisvaltaista valmistelua, ilman että hallituksessa tällaisena vaikeana aikana olisi kokonaisvaltaista tarkastelua koko kansantalouden osalta. Pitäisi tarkastella, mitä vaikutuksia eri esityksillä on valtion menoihin, mitä vaikutuksia niillä on kuntien menoihin, mitä ne vaikuttavat työnantajan menoihin, mutta myöskin mitä ne vaikuttavat yksityisen kansalaisen tulotasoon tai menotasoon. Näin ei valitettavasti tapahdu.

Kyllä täytyy sanoa, että oli masentavaa kuulla ministeriöiden edustajien kertomusta valiokunnassa, kuten sanoin, kun he kertoivat, että nyt tämä kehysbudjetointi, joka on valtiolla otettu käyttöön, on hieman monimutkainen ja vähän vaikea opetella. Jokainen joutuu nyt oman ke-

hyksensä kanssa painiskelemaan. Sanoinkin valiokunnassa, että tulin vakuuttuneeksi siitä, mitä olen eduskunnassa aikaisemminkin sanonut, kun neljältä eri ministeriltä on tiedusteltu, miksi hallitus ei satsaa voimakkaasti esimerkiksi aravatuotantoon, koska se työllistäisi kaikkein nopeimmin tässä maassa, kun se ei itse asiassa maksaa valtiolle mitään. Nämä laskelmathan on ympäristöministeriössä tehty. Kysymykset on osoitettu ministeri Viinaselle, siis valtiovarainministerille, työministeri Kanervalle, sosiaaliministeri Huhtaselle ja asuntonministeri Rusaselle. Yksikään näistä neljästä ministeristä ei ole kiistänyt laskelmia, mutta siitä huolimatta ei ole haluttu parantaa työllisyyttä eikä ole haluttu itse asiassa viime kädessä säästää valtion menoja ja samalla lisätä ihmisten turvallisuutta ja mielekkään työn saantimahdollisuuksia. Näihin toimenpiteisiin ei ole ryhdytty, vaikka kokonaiskansantaloudelliset laskelmat osoittavat aivan selvästi, että se olisi järkevää politiikkaa tältä hallitukselta. Mutta täällä katsotaan niin, että sosiaaliministeri vahtii omia rahoja, työministeri vahtii omia rahoja ja asuntonministeri vahtii omia rahoja, ja sitten pyöriskelee niiden omien rahojen kimpussa ja tehdään hallaa koko kansantaloudelle, kun ei ole riittävää näkemystä.

Tämän saattaisi vielä jotenkin ymmärtää normaalina aikana. Silloin kun on ollut hyvät vuodet, lihavat vuodet, on ehkä voitu ymmärtää, että jokainen vain katselee kapeiden silmälappujen lävitse. Mutta tällaisessa kriisitilanteessa, missä tämä maa on, jos eivät ministeriöiden virkamiehet kykene laajempaan ajatteluun, olettaisi ainakin, että ministereiden yhteisvastuu edellyttäisi, että hallitus katselee asioita laajemmin. Mutta kyllähän me olemme nyt jo havainneetkin, että todella tämä hallitus, joka vaivoin pysyy kasassa, käy kaikkia muita pelejä. Kun siihen hallitukseen ei tunnu enää kukaan oikein uskovan, eivät hallituspuolueiden kansanedustajat, eivät enää ministerit, nykyiset eivätkä kohta eroavat, niin minä ihmettelen, millä liitoksella hallitus edelleen pysyy kasassa. Kuitenkin lakeja tänne tulee jatkuvasti. Meidän pitää näitä käsitellä.

Arvoisa puhemies! Eläkeuudistuspaketin suhteen, joka täällä nyt on, toivon todella, että kun me valiokunnassa kuuntelemme asiantuntijoita perusteellisesti ja huolellisesti, niin hallitus tänä aikana, jos tämä hallitus vielä istuu, viisastuisi niin paljon, että lykkäisi edes nämä uudistukset parempiin aikoihin, sellaisiin aikoihin, jolloin todella tarvitaan työvoimaa, on tähdellistä hou-

kutella työvoimaa pysymään mahdollisimman pitkään työmarkkinoilla ensi vuosituhaten puolella. Silloin se voi olla totta, mutta tämän vuosikymmenen puolella näyttää siltä, että emme me raihausta ja ikääntynyttä väkeä ehdoin tahdoin tarvitse työmarkkinoilla. Meidän pitäisi nyt keskittyä siihen, että me tarjoamme työtä nuorille, kaikki mahdollisuudet on käytettävä siihen mielestäni vaikka jopa eläketasoa hieman laskemalla. Mutta jos me todella kannamme huolta työttömistä nuorista, silloin heidän pitää asettaa selvästi etusijalle.

Ed. Halonen: Arvoisa puhemies! Kun vastauspuheenvuorot ovat nyt muuttuneet normaaleiksi puheenvuoroiksi, mikä on ihan ymmärrettävää, kun niitä ei ollut, niin siitä kyllä on seurauksena se, että puheenvuorot hieman pitelevät, mitä pyydän nyt perjantai-iltapäivänä anteeksi.

Joka tapauksessa mielestäni ed. O. Ojala ja myöskin ed. Stenius-Kaukonen ottivat esille varsin tärkeän, perustavaa laatua olevan kysymyksen siitä, onko kaiken kaikkiaan suomalainen sosiaaliturva sellainen tasoltaan, että meillä olisi aiheellista tehdä rakenteellisia kiireellisiä muutoksia tässä tilanteessa. Minun mielestäni on hyvä muistuttaa, että normaalivuotena me olemme EY-maiden keskitasoa. Jokainen, joka on oppinut prosenttilaskun koulussa joko ennen peruskoulua taikka sen aikana, tietää, että prosentti sinänsä ei ole tärkeä yksinään, vaan se, mistä se luku otetaan. Kun meidän kansantulollemme on käynyt tunnetulla tavalla, totta kai vanhoilla menoillakin prosenttiluku kasvaa. Näin ollen tapahtuu sellainen sosiaali- ja terveyspuolen menojen kasvu, joka ei johdu tästä sektorista itsestään vaan siitä, että kansantulon kasvutilanne on pysähtynyt ja kääntynyt laskuun.

Toinen asia tietysti on se, että eurooppalaisittain aivan ylivoimaisen ennätyksellinen työttömyyden kasvu on aiheuttanut omalta osaltaan sosiaaliturvamenojen lisääntymistä tavalla, joka on sekä saajan että yhteiskunnan kannalta epäedullinen. Olisi huomattavasti parempi, että nämä ihmiset olisivat työssä, kuin se, että he ovat työttöminä. Hallitus ei vain tunnu uskovan tätä totuutta, että pitäisi mieluummin käyttää näitä miljardeja elvyttämiseen ja siihen, että me saisimme talouden nousuun ja ihmiset työhön ja pois sosiaaliturvan varasta, kuin nykysysteemiin. Tällainen hyvinvointiyhteiskunnan alaspäin, mitä meillä nyt tapahtuu, on kaiken lisäksi niin kallista, että on suorastaan ihme, että se

pystytään tekemään näin valtavat määrät miljardeja kuluttaen.

Mitä sitten pitäisi tehdä? Hallituksen pitäisi tietysti erottaa syy ja seuraus ja toimia sen mukaisesti. Tässä keskustelussa minun mielestäni valtiovarainministeriö on saanut hyvin epäilyttävän maineen kaikkien vanhojen syntiensä lisäksi. Sen lisäksi, että valtiovarainministeriö ei tunnu osaavan makrotaloutta kovin hyvin, se myöskin syyllistyy tällä hetkellä sukupolvien välisen eripuraisuuden lietsomiseen tavalla, joka on todella niin kuin heittäisi tulen heinäpehkoon.

Muistan liiankin hyvin sen, miten valtiovarainministeriö suhtautui päivähoiton järjestämiseen ja millä tavoin silloin laskettiin sosiaalimenojen osuutta kansantulosta ja sukupolvien välistä vastuuta. Ihmettelen vain sitä, että julkinen sana ja ihmiset eivät tunnu muistavan sitä, että vastikään valtiovarainministeriö nimenomaisesti syytti nuorempaa ikäluokkaa siitä, että he ovat viemässä tämän maan hunninkoon.

Nyt puolestaan on kärki kohdistunut suuriin ikäluokkiin ja siihen, että he pysyvät valitettavasti hengissä kaikkien uusien terveempien elämäntapojen johdosta, ja on väitetty, että tämä eläkelaskelma olisi alkujaan tehty väärin. Olen sanonut henkilökohtaisesti ministeri Salolaiselle ja voin sen sanoa täälläkin, että hänen vanhana STK:n johtajana ei pitäisi olla lainkaan hämmentynyt siitä, että myös tässä rahastointijärjestelmässä on vajauksia, koska työnantajapuoli myös hyvinä aikoina jatkuvasti vaati työnantajilta kerättävien maksujen alentamista milloin minkin tasapainottamisen nimissä. Se, että syö piparkakkuja pimeässä, ei pienennä vajetta.

Toinen asia on se, että katsottaessa eteenpäin eläkekokonaisuutta olisi erinomaisen tärkeä asia, että voitaisiin ylläpitää — tai oikeastaan nyt pitää sanoa: saada aikaan — yhteiskunnan eri intressipiirien luottamus tulevaisuuteen. Ihminen, joka on 40:n, 50:n tai 60:n, ei voi enää uudelleen järjestää omaa eläketurvaansa, ei hän voi elää enää uudelleen tätä jaksoa ja korvata mahdollisia puutteita omalla aktiivisuudellaan. Itse asiassahan valtiovarainministeriö ei ole tähän suuntaan vienytkään omia esityksiään niin paljon, vaan nimenomaisesti väittäen nuoremmille ikäluokille, että suurilta ikäluokilta pitää leikata, on tosiasiaa tehnyt myös sellaisia ehdotuksia, jotka tulevat ulottumaan vasta nuorten ihmisten eläkkeisiin.

Nyt pitäisi olla malttia valtiovarainministe-

riöllä ja sosiaali- ja terveysministeriöllä tehdä sellainen kokonaisvaltainen esitys, jolla selvittää tämän huonon kauden yli ja joka toisaalta pitää kunniaa ihmisten uskoa yhteiskunnan antamiin lupauksiin.

On mielestäni suorastaan irvokasta, että juuri tänä vuonna, jolloin vietämme EY:n vanhusvuotta, Suomen hallitus juhlistaa tätä tilannetta todella mielenkiintoisilla hallituksen esityksillä kerta toisensa jälkeen.

Mitä tulee hallituksen kokonaisvastuuseen, haluan sanoa myös sen ääneen, että ei oppositiokaan mielestä ole ihan samantekevää, minkälainen vastuusuhde on hallituksen ja hallituspuolueiden välillä. On aika epäilyttävän näköistä, että keskustapuolueen ministereitä täydennetään kerta toisensa jälkeen sellaisilla ihmisillä, joilla ei ole käytännössä ole mitään vastuuta eduskuntaryhmään päin. Näin tapahtui jo ministeri Juhan talon kohdalla, näin on nyt tapahtunut ministeri Väyrysen kohdalla, ja itse asiassa ministeri Kuuskosken paikan aikoinaan tapahtuneessa täyttämässä valittiin myös sellainen uusi sosiaaliministeri, jolla niin sanotusti ei ollut asemaa ryhmässä. Kun lisäksi otamme huomioon, että ministeri Pura on vasta ministerikautensa aikana tullut kansanedustajaksi, niin keskustapuolueen eduskuntaryhmässä alkaa olla tilanne, että he saavat kyllä ihan vapaasti jutella, mistä haluavat, ilman että he voivat sillä paljon ministereitä painostaa.

Kun tähän vielä lisää sen, että kokoomus on saanut uuden salkuttoman ministerin Raimo Ilaskivestä, niin kauhu hiipii mieleen, kun ajattelemme, miten selviämme tästä keväästä ja ensi syksystä siten, että istuvalla hallituksella olisi jonkin näköinen parlamentaarinen vastuusuhde eduskuntaan päin.

Julkisuuteen ja julkiseen sanaan on hyvin vaikea luottaa tässä tilanteessa. Yhdyn niihin kokemuksiin, mitä ed. Stenius-Kaukosella oli vastineiden lähettämisestä. Kuuluisan velkaneerausjupakan aikana koetin saada Turun Sanomiin vastinetta, kun siellä hyvin fiksusti huomattiin, että laista puuttuu kunnallinen velkaneeraus. Halusimme kertoa sen, että ei se suinkaan ole unohtunut, niin kuin Turun Sanomat väitti, päinvastoin siitä jokaisessa käsittelyvaiheessa varoitettiin, sitä vaadittiin, siitä muistutettiin, siinä oli koko opposition vastalauseet, ja me viimeiseen asti koetimme äänestää, vielä presidentti huomautti samasta asiasta. Sitten kuitenkin aivan kiltisti lehdistö kertoi, että eduskunnalta unohtui.

Ed. Aittomies: Rouva puhemies! Kauhu täällä hiipii, mutta se hiipii hallitusryhmien sisälle. Sen näkee jo näistä ministerivaihdoksista.

Mutta minä pyysin puheenvuoron jälleen keran ed. Stenius-Kaukosen puheenvuoron jälkeen, kun hän esitti itkuvirtensä siitä, että emme voi vaikuttaa mitään pienen ihmisen hyväksi. Minä odottelin, että ed. Stenius-Kaukonen esittäjä jälleen eronpyynnön eduskunnan jäsenyydestä samalla kertaa, mutta niin pitkälle hän ei mennyt.

Me pystyimme täällä eduskunnassa vaikuttamaan, ed. Stenius-Kaukonen, niin kauan, kunnes valtiopäiväjärjestyksen muutos hyväksyttiin. Se muutos vaikutti sen, että me emme pysty enää estämään perusturva loukkaavia lainsäädäntöjä täällä lepäämään jättämisalainsäädännön perusteella. Siihen saakka me pystyimme opposition määränemmistöllä, yhden kolmasosan enemmistöllä, siirtämään vaikeat asiat vuodelle eteenpäin, niin kuin hyvin muistetaan. Te olitte vasemmistossa yhdessä sosialidemokraattien kanssa viemässä tämän lain läpi, lain, josta uskomattomalla tavalla kärsivät nyt suomalaiset perusturvan varassa elävät ihmiset. Vain Suomen maaseudun puolueen eduskuntaryhmä yksimielisesti ja muutama vasemmistoliiton edustaja oli vastustamassa tätä lainmuutosta, josta minä varoitin moneen kertaan tässä eduskuntasalissa: Älkää menkö tuohon vipuun!

Turha täällä on valittaa sitä, ettei pysty vaikuttamaan, kun kaikki aseet on aikanaan annettu pois hyväksymällä valtiopäiväjärjestyksen muutos, joka vei oppositiolta kaikki mahdollisuudet vaikuttaa pienen ihmisen puolesta. Minä pidän härskinä tämän tyyppisiä puheenvuoroja, missä ei huomata ollenkaan sitä, mitä aikanaan on tehty tässä eduskunnassa lainsäädännön muodossa: annettu aseet pois, jotta nyt voidaan populistisesti vain valittaa ja itkeä.

Ed. Rimmi: Arvoisa rouva puhemies! Pyysin puheenvuoron ed. O. Ojalan puheenvuoron johdosta ja olisin siihen lyhyesti todennut, että hän toi esiin sen ajan, jolloin eläkekomitea asetettiin tekemään tätä työtä. On todella suomalaisessa yhteiskunnassa ero kuin yöllä ja päivällä tällä päivällä ja sillä ajalla. Nyt pitäisi, kun tätä asiaa lähdetään edelleen käsittelemään, hallituksenkin tulla vastaan ja ymmärtää, että eletään täysin toisenlaisessa tilanteessa. Ei ole minikään valtakunnan järkeä siinä eikä se tavalliselle työssä olevalle ihmiselle — joka on 55 vuoden iässä esimerkiksi ja on sairas, haluaisi päästä

yksilölliselle varhaiseläkkeelle ja tehdä tilaa nuorille ihmisille työelämässä — mene järkeen minkäänlaisella selityksellä, vaikka kuinka rautalangasta vääntäisi, minkälaisia esityksiä hallitus tekee. He eivät sitä ymmärrä, eikä sitä voikaan ymmärtää, koska siinä ei ole minkäänlaista loogisuutta, ei minkäänlaista johdonmukaisuutta.

Sen vuoksi todella toivon, että kun tämä asia valiokuntakäsittelyssä etenee, se saisi jonkinlaisen järjen käsittelyssä, että voisimme tällaisen onnettoman esityksen hylätä.

Ed. Taina: Arvoisa puhemies! Erittäin mielenkiintoinen tässäkin asiassa on taas se tilanne, että oppositio, jolla aikaisemmin on ollut hyvin läheiset suhteet ammattiyhdistysliikkeeseen, niin kovasti vastustaa tätä esitystä, joka nyt on käsittelyssä. Tämähän nimittäin kuuluu niihin ehdotuksiin, joista työmarkkinajärjestöt ovat keskenään sopineet. Tämä on tupopöydässä sovittuja asioita, ja siinä mielessä tulee varmasti saamaan eduskunnassa asiantuntijoita kuunneltaessa myönteisen vastaanoton joka tapauksessa ammattijärjestöjenkin taholta.

Tässä asiassahan ei ole kysymys vielä mistään kovin suurista eläkejärjestelmän muutoksista, sen sijaan kylläkin järjeistämistä. Niin kuin esityksessäänkin todetaan, tämä jopa lisää työeläkemenoja ja toisaalta taas vähentää ja on hyvin vaikea arvioida, mikä on kokonaisvaikutus. Mutta tarkoituksena on joka tapauksessa estää ihmisiä siirtymästä eläkkeelle liian varhain. Sehän on meillä ongelma. Esitys ei perustu pelkästään lamatilanteeseen vaan siihen tosiasiaan, että meillä uhkaa eläkeläisten määrä palkansaajiin verrattuna kasvaa liian suureksi, jolloin palkansaajien rasitus tässä asiassa kasvaa myös valtavasti suureksi.

Ymmärrän, että mm. palkansaajajärjestöt suhtautuvat tähänkin muutokseen myönteisesti juuri siitä syystä, että ne näkevät, mikä tulevaisuus on. Toivoisin, että todellakin opposition edustajat myös näkisivät nämä kokonaisuudet nyt vähän järkevämmiin eivätkä ihan joka asiaa pitäisi meteliä eduskunnassa ikään kuin eivät ymmärtäisi, mistä on kysymys. Kun tiedän, että te olette järkeviä ihmisiä, uskon, että te kuitenkin ymmärrätte näiden asioiden taustan (Ed. Stenius-Kaukonen: Me ymmärrämme kaiken juurta jaksain!) paremmin kuin te annatte meidän ymmärtää. — Uskon, että te ymmärrätte.

Esimerkiksi julkisen sektorin eläkeratkaisutkin, jotka ovat erittäin suuria ja vaikeita verrat-

tuna tähän ehdotukseen, ovat saaneet työmarkkinajärjestöjen tuen eli niiden ihmisten tuen, joita päätökset koskevat.

Ed. Ukkola: Arvoisa puhemies! Ed. Taina sanoi juuri sen asian, että kysymyksessä on yksi niistä harvoista laeista, jotka nimenomaan työmarkkinajärjestöt ovat sopineet tai olleet hyväksymässä.

Mutta syy, miksi varsinaisesti pyysin puheenvuoron, oli se, että kun on kuunnellut esimerkiksi ed. Ojalan itkuvirttä siitä, että nuorille ei anneta työpaikkoja, minä vain kysyn, miksi ay-liike vastustaa kaikkia niitä järkeviä esityksiä, joilla nuorille avattaisiin työpaikkoja. Metalliliiton liittotoimikunta ei millään ole valmis hyväksymään edes kokeiluluontoisesti sellaisia uusia joustavampia ratkaisuja, joilla nuorille saataisiin työpaikkoja. Kun te tätä itkette, toivon, että menisitte ja katsoisitte vähän, mitä myös teidän taustajärjestönne ovat tehneet tai jättäneet tekemättä.

Mutta sosiaalipolitiikan ja valtiontalouden tilanteen yhtymäkohtaa ei, ed. Halonen, voida tuolla tavalla unohtaa, niin kuin te puheenvuorossanne teitte. Nuoret ovat tällä hetkellä paljon järkevämpiä kuin me suuren ikäluokan edustajat. He ovat sitä mieltä, niin kuin minä olen monta kertaa eduskunnassa sanonut, että ei valtion tarvitse hoivata koko 100:aa prosenttia kansasta vaan tuki on suunnattava niille 10 prosentille, jotka sitä todella tarvitsevat. Tässä suhteessa minä olen perusturvaihminen, jos vasemmistoliitto on perusturvapuolue. SDP ei sitä ole, vaan haluaa pitää kynsin hampain kiinni niistä holhousjärjestelmistä, jotka se on onnistunut tähän maahan koko kansalle, 100 prosentille Suomen kansasta, järjestämään. Tästä nimenomaan on kysymys, ed. Halonen.

Ed. Halonen: Arvoisa puhemies! Olikin jo vähän yksinäistä, kun ed. Ukkola ei muistanut haukkua sosialidemokraatteja ensimmäisessä lauseessaan.

Tämän vastuun me mielellämme otamme vastaan. Sosialidemokraatit ovat nimenomaan ajaneet hyvinvointiyhteiskuntaa, ei sitä, että ollaan kilttejä köyhille, vaan sitä, että ihmisille kuuluvat samalla tavalla poliittiset oikeudet, taloudelliset, sosiaaliset ja sivistykselliset oikeudet. Tässä mielessä me olemme tietysti ed. Ukkolan kanssa eri vuosikymmeniltä siitä huolimatta, että olen itse vanhempi kuin suuret ikäluokat. Mutta sen työn perusteella, jota olen sosiaalipolitiikan pii-

rissä tehnyt vuodesta 68 lähtien ja jota edelleenkin teen, ja myös nuorten ihmisten kanssa olen tekemisissä, voin vakuuttaa, että käsitys myös ihmisten välisestä solidaarisuudesta ja hyvinvointiyhteiskunnan uudesta noususta on tulossa ja sellaiset hyvin vanhakantaiset käsitykset, joita ed. Ukkola esitteli, ole kiltti köyhälle -linja, mikä sekin on vähän liian kaunis sanonta hänen linjastaan, eivät tule enää saamaan kannatusta.

Toinen asia, jonka haluan todeta, on se, että ammattiyhdistysliike on nähtävästi kelvollinen ed. Ukkolan mielestä ainoastaan tekemään sopimuksia, joilla vähennetään etuisuuksia. Hän hyväksyi ensimmäisessä lauseessaan tätä tarkoittavan hallituksen esityksen, kun se perustuu tupopohjaan, mutta haukkui jatkossa sen, että ammattiyhdistysliike ei taivu mihinkään, mikä takaisi nuorille työtä. Mielestäni on hyvä nähdä myös se, minkä ay-liikkeen ihmiset ovat itse sanoneet ja myös viisaimmat työnantajat, että viimeinen tupo tehtiin sellaisessa tilanteessa, jossa myöskään työmarkkinajärjestöt yhtä hyvin kuin valtiovalta tai me muut emme nähneet, kuinka nopeasti taloudellinen kehitys muuttuu ja kuinka nopeasti yhteiskunnallinen kehitys muuttuu.

Mutta minä luulen, että ed. Ukkola ja minä olemme kuin tuli ja vesi, niin että ei auta muu kuin seuraavat vaalit parantamaan tilannetta.

Ed. Stenius-Kaukonen: Arvoisa puhemies! Jälleen kerran keskustelussa voi havaita sen, että ei kuunnella, mitä toiset sanovat. Ed. Aittoniemi edustaa tätä linjaa parhaimmillaan, tai ehkä hän ei sitten todellakaan ymmärrä, mitä puhutaan. Hänen puheeseensa en muuten viitsisi palata, ellei hän olisi nimittänyt minua härskiksi. Minusta se oli vähän liian härskiä. (Ed. Aittoniemi: En minä sanonut teitä härskiksi!) — Nimenomaan ed. Aittoniemi minun käyttämäni puheenvuoroani kuvaili härskiksi. (Ed. Aittoniemi: Se on eri asia!)

Ed. Aittoniemi ei lainkaan kuunnellut sitä, että puhui kokonaisuudesta. En tällä kertaa ruikuttanut, että en voi vaikuttaa, vaan puhuin siitä, että pitäisi tehdä kokonaisarvioita, miten eri toimenpiteet ja esitykset vaikuttavat, ja että tätä ei tehdä. Tätä kritikoin ja kritikoin hallituspuolueiden edustajia, koska mielestäni eduskunnan pitää nämä asiat päättää. On hyvä, että niitä ammattiyhdistysliikkeen ja työmarkkinajärjestöjen kesken valmistellaan, että niitä kuullaan. Pidän sitä tärkeänä, mutta lait tässä maassa säätää eduskunta.

Vetosin nimenomaan hallituspuolueiden kansanedustajiin siinä, että heidän tehtävänsä on huolehtia siitä, että oikeudenmukaisuutta toteutetaan lainsäädännössä. Ennen kaikkea arvostelin sitä, että niillä toimenpiteillä, joita nyt tehdään, aiheutetaan suuremmat kulut kuin sillä, että meneteltäisiin toisin päin eli päästettäisiin helpommin vanhempia ihmisiä eläkkeelle; nimenomaan arvostelin kokonaisuusmenojen tarkastelun puutetta.

Olen erittäin huolestunut siitä, että nuoret arvostelevat. He unohtavat, että meistä jokainen aikanaan vaatii toisten huolenpitoa. Me itse työssä ollessamme maksamme toisten lapsilisät, päivähoidot, koulutukset, eläkkeet ja ansaitsemme myös omasta eläkkeestämme valtaosan. Keskustelu, jossa asetetaan eri ryhmiä vastakkain, on mielestäni todella vahingollista.

Ed. Aittoniemi: Arvoisa puhemies! Ed. Stenius-Kaukosta olen aina sanonut erinomaisen hyväksi, ahkeraksi ja fiksuksi kansanedustajaksi siitä huolimatta, että te olitte yhdessä muiden vasemmistolaisten kanssa myymässä köyhän asiaa silloin, kun valtiopäiväjärjestyksen muutos säädettiin. Sen jälkeen eduskunnan oppositiolla ei ole ollut mitään sanomista silloin, kun päätetään perusturvasta, köyhien ja vähäosaisten ihmisten asiasta. Se on kylmä totuus. Sitä vastustivat vain SMP:n eduskuntaryhmä ja muutama vasemmistolainen.

Ed. Stenius-Kaukonen on aikoinaan sanonut, että ei hän olisi voinut estää valtiopäiväjärjestyksen muutosta ja hän äänesti sen vuoksi mukana. Ei kukaan voi puolustella sillä tavalla. Jokainen vastaa omasta käyttäytymisestään. Vaikka äänestäisi yksin muuta eduskuntaa vastaan, se kirjataan silloin eriäväksi mielipiteeksi. Tästä on kysymys.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään sosiaali- ja terveysvaliokuntaan, jolle perustuslakivaliokunnan on annettava asiasta lausunto.

10) Ed. Seppäsen ym. lakialoite n:o 18 laiksi uuden ydinvoimalaitosyksikön rakentamista koskevasta kansanäänestyksestä

Valiokuntaan lähettäminen

Ensimmäinen varapuhemies:
Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin perustuslakivaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. Rimmi: Arvoisa rouva puhemies! Kun sali on todella tyhjä ja on kysymys varsin tärkeästä asiasta, ed. Seppäsen lakialoitteesta, joka koskettaa ydinvoimakysymystä, pyydän asian pöydälle ensi tiistain täysistuntoon.

Ensimmäinen varapuhemies:
Kun asiaa ei ole voitu yksimielisesti lähettää valiokuntaan, on asia jäävä pöydälle. Pyydän seuraavia puhujia ilmaisemaan mielipiteensä pöydällepanon ajankohdasta.

Keskustelu pöydällepanosta julistetaan päättyneeksi.

Ensimmäinen varapuhemies:
Keskustelussa on ed. Rimmi ehdottanut, että asia pantaisiin pöydälle seuraavaan täysistuntoon.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Ed. Rimmin ehdotus hyväksytään ja asia pannaan pöydälle seuraavaan täysistuntoon.

11) Suomen itsenäisyyden juhlarahaston SITRAn toimintakertomus vuodelta 1992 (K 2)

lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti talousvaliokuntaan.

Ensimmäinen varapuhemies:
Eduskunnan seuraava täysistunto on ensi tiistaina kello 14.

Täysistunto lopetetaan kello 14.55.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Jouni Vainio